

Sinuga

Suvi 2015

Eesti Puuetega Inimeste Koda

SPORT

Curling
tekitab
hasarti!

VÖRGUSTIK

Külma
vett krae
vahele

REISIMINE

Pimedana
lennuliikluses.
VIP-teenindus
või kadunud
saatja?

Kõik on võimalik!

TOIMETUS

Toompuiestee 10
10137 Tallinn
sinuga@epikoda.ee
Tel 661 6629

Peatoimetaja
Helen Kask
helen.kask@epikoda.ee
Toimetusel on õigus
kaastöid lühendada
ja toimetada.

„Sinuga“ väljaandja on
MTÜ Eesti Puuetega
Inimeste Koda.

Kujundus
Kati Roosimaa
AS Ajakirjade Kirjastus

„Sinuga“
ilmub 3-4 korda aastas.

Esikaane foto: Freeimages.com / Ned Horton

Sattusin seltskonda, kus täiesti terved ja tavalised inimesed arutasid ennastunustavalt teemal „Mis juhtuks, kui mul oleks puue“. Ei teagi, kas inspiratsiooniallikaks olin mina oma töö ja erialaga, aga diskussioon oli elav, kokkuvõtted hirmutavalt põhjanevad. Kuulasin huviga ja salvestasin mällu märkmeid. Kindlasti tekib õigustatud küsimus, kuhu arutelu välja jõudis? Ei midagi üllatavat – elu kui niisugune on siis ikkagi läbi ja kui ta ka mingil moel edasi läheb, siis mis elu see enam on.

Kuigi kõigil on õigus oma arvamusele, siis mina niisuguse ennustamisega ei tegeleks ja ennast nii kindlameelselt teiste olukorda asetada ei oskaks. Kuidas eluga toime tulla, seda saavad rääkida ikkagi inimesed reaalse kogemusega. Seekordne „Sinuga“ number keskendub paljuski mainitud temale – kuidas tulla toime oma puude või haigusega ning leida elus uusi väljakutseid, rõõme ning sihte. Kuidas elada täisväärtuslikku elu?

Persoon Ulvi Tammer-Jäates ütleb, et kroonilise haigusega elamisel on kaks lihtsat varianti – kas elad või ei ela sellega. Tema hinnangul ei ole lahendus olla lihtsalt õnnetu ja haige, sest kellel meist ei oleks probleeme. „Inimene peab endaga olema rahul, siis on kõik hästi,“ ütleb ta.

Lugu Eesti Pimemassööride Ühingu koolitus- ja massaažikeskuse juhatuse liikme Janne Jervaga tõestab, et vaatamata rasketele puudele võib sellegipoolest olla edukas tööandja.

Meie kaasautor Jakob Rosin jagab oma kogemusi pimedana noormehena üksinda reisimisel ning purustab sellega müüdi, et puuetega inimesed peaksid jääma vaid koduseinte vahele.

Samuti ei pruugi olla ebareaalne unistus Eesti curlingu-tiimi jõudmine 2018. aasta paraolümpiale, seda kinnitavad Eesti ratastooli-curlingu eestvedajad.

Ka kolumnist ütleb: „Tegelikult pole vaja teha muud, kui unustada need naeruväärsed vabandused ja astuda see otsustav esimene samm! Kõige rohkem õpimegi mugavustsoonist välja astudes.“

Tundub, et kõik on võimalik! Kuidas nimetatud teemadega päriselt on, seda saab juba iga lugeja ise mõelda.

Helen Kask, peatoimetaja

Positiivset mõtlemist ja ilusat
suve lõppu!

4

MÕTE

Tee sidusama ühiskonna poole

5

LUUBI ALL

KKK - Kuidas toimub töövõime hindamine?

8

PERSOON

Ulvi Tammer-Jäätes: "Oma inimeste eest tuleb hoolitseda!"

11

EPIKOJA TEGEMISED

11 Erivajadustega klientide teenindamise kuldreeglid

14 EPIKoja uudised

16

HARIDUS

Waldorfpedagoogika kasutamine erilasteaias

19

PÕNEV KÜLASTUS

Botaanikaaias Meelte Aeda külastamas

22

SÜNDMUS

Kajsamooriga lahel

23

VÖRGUSTIK

23 Koostöö ja sõbralikkus – see on tegevuse alus

25 Külma vett krae vahele

27 Epilepsia käpaelad on ka Eestis olemas

28

TÖÖ

Pimemassööride rahulik ja tänuväärne töö

31

UUDISED

32

NUTIKAS IDEE

Samm lähemale kurtide ja kuuljate kogukonna lõimumisele

34

SPORT

Curling tekitab hasarti!

37

REISIMINE

Pimedana lennuliikluses – VIP-teenindus või kadunud saatja?

39

KULTUUR

Puuetega Inimeste kultuurifestival südasuvises Viljandis

40

ÜKS PÄEV

42

ARVAMUS

Kus õpitakse hoolima?

5

8

19

23

37

Tee sidusama ühiskonna poole

Töövõimereformi käsitlemisel on peatähelpanu sellel, kuidas Eestis 100 000 erivajadusega või püsiva terviserikkega inimest tööturule ja ühiskonda tagasi tuua. Samuti tuleb rääkida omastehoolajatest ja erivajadustega laste vanematest, kes ootavad võimalust tööturule naasta.

Riigi ülesanne on luua kodanikele tingimused inimväärseks eluks. Milline on inimväärne elu? Vastus küsimusele on ajas muutuv ning sõltub ühiskonna üldisest arengutasemest. See, mida pidasime normaalseks 30 aastat tagasi, ei pruugi tänapäeval seda enam olla ja paljudel juhtudel polegi. Me ei pea enam normaalseks viia erivajadustega inimesed "silma alt ära", nagu see oli normiks alles üks inimpõlv tagasi. Eesti ühiskond on jõudnud äratundmisele, et töövõime osaline kaotus ei pea tingimata tähendama inimese aktiivse elu lõppemist, et puue ei pea tähendama aheldatust.

Kui inimene on kaotanud võimaluse teha üht tööd, võib ümberõppe ning võimaluste loomise tulemusel osutada võimalikuks töötamine mõnes teises valdkonnas. On päevselge, et see kõik ei juhtu niisama ja kohe, vaid nõuab riigilt, omavalitsustelt, erivajadusega inimestelt ja ettevõtetelt tahet teemasse järjepidevalt panustada.

Oluline on mõista, et töövõimereform pole eesmärk omaette, vaid vahend liikumaks sidusama ühiskonna poole, mis kasutab ära praegu jõude seisvad ressursid. Ühelt poolt tahame aidata tööturule erivajadustega inimesed, kuid kindlasti tuleb ka jätkata investeringuid tugiteenustesse, et võimaldada aktiivsesse ellu tagasi pöörduda ka omastehoolajatel ning erivajadusega laste vanematel, kellel see praegu on samahästi kui võimatu.

Omastehoolajad, erivajadusega laste perekonnad vajavad avalikke teenuseid, mis annaks neile võimaluse õppida ja töötada ning looks kindlustunde, et pereliige on sel ajal hästi hoitud, temaga tegeldakse ning võimaluste piires arendatakse tema oskusi.

Probleemi lahendamiseks vajame päevakeskuste või nädalakeskuste arendamist maakondades ning seal vajalike teenuste tagamist. Mõistagi on rahalised ressursid piiratud ning investeringuid ei ole võimalik teha kohe ja kõikjale. Tuleb läbi mõelda, kuidas kaasata nendesse investeringutesse ka erakapitali ja kas ikka peab suurendama töötukassa administratiivaparaati ning juurutama kalleid kontrolli- ja hindamismehhanisme.

Järgneval kuuel aastal tuleks investeerida just mitmekesisemasse erivajadustega inimeste teenuste arendamisse. Mida mitmekesisem on erivajadustega inimestele pakutav teenuste pakett, seda kindlamalt me liigume ihaldatud Põhjamaise ühiskonna poole, kus

inimese puudes ei nähta ainult probleemi, vaid ka võimalust. Sest iga kodanik peab tundma, et ta on oma riigile vajalik.

“Oluline on mõista, et töövõimereform pole eesmärk omaette, vaid vahend liikumaks sidusama ühiskonna poole.”

Aivar Kokk,
riigikogu sotsiaalkomisjoni esimees, IRL

Foto: i-l-m.com

KKK – Kuidas toimub töövõime hindamine?

Töövõime toetamise süsteemi reformiga lõpetatakse püsiva töövõimekaotuse protsentide tuvastamine ning hakatakse hindama inimese töövõimet. Kui hetkel kehtiva meetodikana kasutatakse töövõimetuse hindamisel lähendina funktsioonihäiret, siis väljatöötatud meetodika kohaselt on töövõime hindamise aluseks tegevus- ja osalemispiirang.

TEKST: **Arne Kailas**, sotsiaalministeeriumi tööhõive osakonna nõunik

Alates **1. juulist 2016** hakatakse senise püsiva töövõimetuse asemel hindama inimese säilinud töövõimet ning töövõimetuspensioni asemel hakatakse maksta **töövõimetootust**. Alates järgmise aasta teisest poolaastast hindab uute taotlejate töövõimet töötukassa. Tänapäevase püsiva töövõimekaoga inimeste töövõimet hakatakse uutel alustel töötukassas hindama alates **1. jaanuarist 2017**. Alates sellest hetkest tuleb püsiva töövõimetuse otsuse lõppemisel esitada taotlus töötukassale.

Lisaks eelnimetatule hakkavad töötukassa ja Sotsiaalkindlustusamet **1. jaanuarist 2016** pakkuma vähenenud töövõimega inimestele tunduvalt laiemat teenuste paketti kui seni. Töötukassa pakub nõustamist vähenenud töövõimega inimestele ja tööandjatele,

töölalast rehabilitatsiooni, lühiajalist kaitstud tööd ja muid teenuseid. Sotsiaalkindlustusamet pakub sotsiaalset rehabilitatsiooni, abivahendeid ning pikaajalist kaitstud tööd.

Töövõime hindamise tulemusena tuvastatakse, kas inimene on töövõimeline, on säilinud osaline töövõime või puudub töövõime täielikult. Töövõime hindamise käigus võib ilmuda ühtlasi vajadus suunata inimene täpsustavatele uuringutele, et ennetada tervisekahjustuse süvenemist, kaitsta inimese töövõimekust ning võimalusel taastada tema tervis ja töövõime.

Töövõime hindamine on osa töövõime toetamise süsteemist ja töötatud välja kooskõlas rahvusvaheliste soovitusetega ning tuginedes rahvusvahelisele funktsioneerimisvõime, vaeguste ja tervise klassifikatsiooni-

le (RFK). Seatud eesmärgi täitmiseks on välja töötatud töövõime hindamise metoodika, mis võimaldab tuvas-tada pikaajalise tervisekahjustusega inimese töövõime ulatuse, tegutsemise ja osalemise piirangud ning anda soovitusi töötingimuste, abivahendite ja rehabilitat-siooni vajaduse kohta. Töövõime hindamise metoodika väljatöötamise töögrupis osales psühhiaater ning me-toodika arendamise erinevates etappides konsulteeriti vastavate erialaseltsidega. Ettepanekute tulemusena on lisatud töövõime hindamise taotlusvormi täiendavad küsimused, mille eesmärk on aidata paremini välja selgitada depressioonist ja meeleoluhäiretest tingitud töövõime langust.

Töövõime hindamise taotlemine

Töövõime hindamiseks tuleb täita taotlus. Seda on võimalik teha töötukassas kohapeal, elektrooniliselt töötukassa iseteenindusportaa-lis või paberil. Paberil täidetud taotlus tuleb saata töötukassasse postiga või viia maakondlikku osakonda. Töötukassas abistab taotluse täitmisel juhtumikor-raldaja, kes viib läbi põhjaliku intervjuu, et taotlusesse saaks kirja kõik töövõime hindamiseks olulised andmed.

Kuidas toimub hindamine?

Töövõime hindamine viiak-se läbi inimese poolt täidetud taotluse, terviseinfosüsteemis olevate andmete ning taotluses nimetatud spetsialistide poolt saadud täien-davate andmete põhjal. See tähendab, et inimese poolt täidetud taotlus, andmed terviseinfosüsteemis ja taot-lusel nimetatud spetsialistid annavad vajaliku teabe tervikpildi saamisel. Vastuolude korral kutsutakse taotleja viisipõhisele hindamisele.

Taotlusele on võimalik märkida, et esineb töövõimet välistav seisund; sellisel juhul võib ekspertiisi läbi viia lihtsustatud korras, mille puhul töövõime puudumise kin-nitamiseks kontrollib ekspertarst üksnes vastava seisundi olemas-olu terviseandmete põhjal ning koostab lihtsustatud ekspertiar-vamuse.

Töövõimet välistav seisund on: IV astme vähkkas-vaja, dialüüsravi, juhitud hingamine, väljakujunenud dementsus, raske või sügav vaimne alaareng, inimene on püsivalt voodihaige.

Peamiseks sisendiks ekspertarstile ekspertiisi lä-biviimisel on taotleja töötukassale esitatud töövõime hindamise taotlus, milles lisaks esitatud andmetele kinnitab taotleja, et ta on kasutanud viimase 6 kuu jooksul enne töötukassasse pöördumist ambulatoor-

seid või statsionaarseid tervishoiuteenuseid (st tal on olemas perearsti, teda põhiliselt raviva eriarsti või töötervishoiuarsti hinnang tema terviseseisundi koh-ta). See on edasise hindamise eeltingimuseks. Lisaks kinnitab taotleja, et nõustub tema tervise infosüsteemis olevate isikuandmete töötlemisega töötukassa arstiõppe läbinud töötajate ning töövõime hindamisse kaasatud tervishoiuteenuse osutajate poolt. Samuti peab taotleja olema eelnevalt nõustunud, et töövõime hindamise taotluse menetlemisel teeb töötukassa ter-vise infosüsteemi päringu.

Täiendavaks sisendiks ekspertarstile ekspertiisi läbi-viimisel on kinnitav meditsiiniline info, sest hinnangut taotleja töövõime kohta ei tohi teha ilma piisava kva-liteediga terviseandmeteta. Ekspertiisi kvaliteetseks läbiviimiseks on vajalik terviseandmete kasutamine terviseinfosüsteemist. Terviseinfosüsteemist vaatab

ekspertarst viimaste aastate diagnoose ja asjakohaseid epi-kriise, retseptikeskuse andme-tel viimaste aastate jooksul välja kirjutatud retseptiravimeid ja meditsiiniseadmeid ning hai-guslehtede episoode (kestused kuupäevaliselt) ja väljastamise aluseks olevaid diagnoose.

Inimese töövõimet hinna-takse eraldi seitsmes valdkon-nas nn võtmetegevuste alusel. Nendeks valdkondadeks on: liikumine, käeline tegevus,

suhtlemine (nägemine, kuulmine, kõnelemine), tead-vusel püsimine ja enesehooldus, õppimine ja tegevuste elluviimine, muutustega kohanemine ja ohu tajumine, inimestevaheline lävimine ja suhted. Selleks, et ini-mene oleks töövõimeline, peab tal olema igas vald-konnas hea hakkamasaamine. Osalise töövõimega on

hakkamasaamine ja sooritused piiratud üksikutes valdkondades. Kui inimesel on täielikult puu-duv sooritusvõime kasvõi ühes eelloetletud valdkonnas, siis tal töövõime puudub.

Lisaks töövõime hindamisele peab ekspertiis välja selgitama, kas taotleja igapäevaselt kasutab tegevusvõimet parandavaid abi-vahendeid ning kas ja milliste

abivahendite kasutamine aitaks tegevusvõimet paran-dada. Kui taotleja kasutab või talle on määratud kasu-tamiseks tavapäraselt mingi abivahend, hinnatakse töövõimekust koos abivahendiga. Ainult juhul, kui taotlejal on objektiivsed põhjused abivahendi mitte-kasutamiseks, hinnatakse võimekust abivahendita.

Selget vahet tuleb teha, et ekspertiisi viivad läbi ars-tiõppe läbinud tervishoiuteenuse osutajad ning nende teadmised abivahenditest on piiratud, nagu ka abiva-

“ Töövõime hindamise aluseks on inimese täidetud taotlus, terviseinfosüsteemis olevad andmed ning taotluses nimetatud spetsialistidelt saadud täiendavad andmed.

“ Inimese töövõimet hinnatakse eraldi seitsmes valdkonnas nn võtmetegevuste alusel.

hendeid pakkuvatel firmadel. Sobilike töötamiseks vajalike abivahendite leidmisel ja abivahendifirmadega suhtlemisel on abiks juhtumikorraldaja. Siinkohal tuleb ära märkida, et töövõime hindamist saavad läbi viia kõik tervishoiuteenuse osutajad ehk töötukassa poolt välja kuulutatud hankes on võimalik osaleda nii haiglatel, arstidel kui ka rehabilitatsiooniteenuse osutajatel, juhul kui nende meeskonda kuulub arst.

Ekspertiarvamus

Töövõime-otsuse aluseks on ekspertarsti koostatud arvamus, milles loetletakse hinnangu aluseks olevad diagnoosid ja seisundid ning antakse hinnangud, milline on valdkondades esinevate piirangute põhjuste, avaldumise ja raskusastmete koosmõju isiku töövõimele. Lisaks antakse hinnang sooritustele, mille täitmine on piiratud või võimatu, inimese töövõime ulatusele koos põhjendusega, tervise seisundi muutumise prognoosile ja töövõime vähenemise eeldatavale kestusele koos põhjendusega.

Lisaks saab arst töövõime hindamise käigus anda soovitusi sobivate töötingimuste ja töövõime toetamise kohta (nt abivahendid, rehabilitatsioon). Samas ei ole

töövõime hindamise eesmärgiks vähenenud töövõimega inimeste teenuste ja muu abivajaduse igakülgne hindamine. Soov, et üks hindamine annaks vastused kõikidele küsimustele, mis on vajalikud inimese töövõime toetamiseks, ei ole antud metoodika järgselt realistlik ega vajalik. Töövõime hindamise käigus tuvastatud tegevusvõimekuse piirangud ning välistatud tegevused on sisend nii töötukassa kui sotsiaalkindlustusameti edasisele juhtumikorralduslikule tegevusele.

Töövõime ulatuse tuvastamine

Töötukassa hindab isiku töövõimeliseks ja töövõime osaliseks või puuduvaks töövõime hindamisel tehtud ekspertiarvamuse alusel.

Kokkuvõtteks, töövõime hindamisel kasutab ekspertarst kogu olemasolevat teavet ja võetakse ühendust taotlusel märgitud spetsialistidega. Visiidipõhine hindamine viiakse läbi siis, kui taotlusel esitatud ja terviseinfosüsteemi andmed on vastuolus. Metoodika alusel hinnatakse töövõimet ja kaasnevaid

piiranguid. Ekspertarst annab arvamuse inimese töövõime kohta ning töötukassa tuvastab arvamuse alusel töövõime ulatuse. ●

“ Vastuolude korral kutsutakse taotleja viisipõhisele hindamisele.

Rahulolu uuring

■ Ajakiri „Sinuga“ ilmus esmakordselt 1994. aastal. Alates sellest ajast on Eesti Puuetega Inimeste Koda andnud paber kandjal ajakirja välja 3-4 numbrit aastas. Ajakirjal on olnud läbi aja kaks eesmärki – anda EPIKoja liikmesorganisatsioonidele, puuetega inimestele ning nende peredele ülevaade tehtust-toimunust ja informeerida laiemat üldsust nii puuetega inimeste probleemidest ja kordaminekutest.

Ajakirja on läbi selle pika aja toimetanud hulk inimesi. Suur tänu kõigile toimetajatele, lugude ja arvamuste autoritele, kes nende aastate jooksul on ajakirjale kaastööd teinud.

Selleks, et tulevikus ajakirja veelgi paremini teha, oleme planeerinud käesoleva aasta sügisel viia läbi uuringu, mis selgitaks välja lugejate rahulolu, ootused ja ettepanekud

seoses ajakirjaga. Uuring toimub nii elektrooniliselt kui ka paber kandjal ajavahemikus augustist septembri lõpuni. Laekunud ettepanekute ja tagasiside põhjal on plaanis uuendada ajakirja sisuformaati. Täpsem info EPIKoja koduleheküljelt või epikoda@epikoda.ee

„Sinuga“ toimetus

Ulvi Tammer-Jäätes: „Oma inimeste eest tuleb hoolitseda!“

Eesti Diabeediliidu juht Ulvi Tammer-Jäätes ütleb enda kohta, et on läbi ja lõhki seotud diabeediga – hariduselt diabeediõde, üks Eesti Diabeediliidu asutajatest, 20 aastat tööd liidu tegevjuhi kohal, 10 aastat presidendi rollis, samuti isiklik kogemus – pea 40-aastane staaž diabeetikuna. Kümnekond aastat tagasi asutas Ulvi ühe osanikuna oma firma, endokrinoloogilise raviasutuse – Eesti Diabeedikeskuse. Ulviga vesteldes tundub, et aeg ei käi kõigil inimestel ühes tempos – mõned jõuavad tunduvamalt rohkem kui teised.

TEKST: Helen Kask, EPIKoja peaspetsialist

Vaatamata tihedale töögraafikule ning pikkadele töötundidele leiab Ulvi, et talle meeldib töö, mida ta teeb. Kogemus näitab, et meeskonnatöö on äärmiselt oluline, inimesed peavad omavahel sobima. Kui ei olda ühel lainel, ei saavutata ka häid tulemusi. Siiski, kõik ei pruugi olla alati ühel meelel – vaidlus on alati arendav. Aga laeval peab olema üks kapten, kes hoiab rooli.

Millised on Ulvi mõtted seoses puuetega inimeste organisatsioonidega? Kuidas toime tulla kroonilise haigusega ning hoida positiivset ellusuhtumist?

Ulvi, oled töötanud „süsteemis“ kaua ning näinud kõrvalt puuetega inimeste organisatsioonide loomist ja kujunemist. Milline on puuetega inimeste organisatsioonide reputatsioon tänases Eestis? Kas ja kuidas on see roll muutunud?

Roll on väga palju muutunud. 20 aastat ja rohkem tagasi põhinesid sellised organisatsioonid teatud huvigruppidesse kuuluvate inimeste sõprussidemetele – oma probleemidest tulenevalt püüti midagi ära teha. See oli põlve otsas tegemine. Kui me räägime näiteks Eesti Puuetega Inimeste Kojast, siis nüüd on see muutunud riigile partneriks. Algselt oli puuetega inimeste ühingute roll pigem tähelepanu juhtimine probleemile või puudeliigile. Samas, mitte kellelgi ei olnud ettekujutust struktuuri ülesehitusest ja toi-

mimisest ega sellest, millised peaksid olema suhted erinevate riigiasutustega. Prooviti mõelda survegrupi loomisest, aga katuseorganisatsioon peaks olema eelkõige partneriks riigile.

Hea meel on näha, et nüüd on roll just selliseks muutunud. Eks see ongi kasvamise protsess, lapsest on saanud täiskasvanu, kes väga hästi teab, kuidas asjad peavad toimima. Võib öelda, et on saavutatud see, kuhu 20 aastat on arenatud.

Kui räägime ka piirkondlikest puuetega inimeste kodadest, siis ka nende funktsioon on muutunud. Nüüd ollakse maakonnakesksed puuetega inimeste eksperdid. Kui vaatame haiguspõhiseid ja teisi puuetega inimeste ühinguid, siis ka nende areng on olnud suur. Kuhu me praegu jõudnud oleme, sellest on eriti hea meel.

Kuhu järgmise 20 aastaga tuleks liikuda?

Kindlasti peaks säilima see staatus, mis on praegu. Aga selleks peavad inimesed ise panustama. Areng peab toimuma, kuid mitte nii, nagu esimesel 20 aastal. Organisatsioone tuleb kohandada vastavalt olukorrale, otsida uusi väljakutseid, millega tegeleda. Maaailm on muutumises ja pidevas protsessis, sellega tuleb osata kaasas käia. Kui praegu saame öelda, et organisatsioonidel on eksperdistaatatus, siis seda tuleks kindlasti säilitada. Samas peame mõistma, et organisatsioonide püsijäämine sõltub paljuski rahalistest vahenditest (ma ei räägi katusorganisatsioonidest, vaid liikmesor-

“ Kui oskad väikestest asjadest rõõmu tunda, siis on ka tulemused paremad.

“ Maailm on muutumises ja pidevas protsessis, millega tuleb osata ka kaasas käia.

Ulvi suur kirk on reisimine.
Pildil nautimas Amsterdami lillede ilu.
Foto: erakogu

ganisatsioonidest). Näen, et tasuta tööga organisatsioonid tihtipeale vaibuvad. Mõned meie liidud on kergelt konserveeritud olekus, sest puudub arenguks vajalik inimressurss ja aeg.

Kuskohast rahalised vahendid peaksid tulema?

Siiani on puuetega inimeste organisatsioonide rahastus tulnud läbi hasartmängumaksu, Eesti Puuetega Inimeste Fondi kaudu. Taoline baasrahastus peaks kindlasti säilima, kuid igas organisatsioonis võiks olla vähemalt üks palgaline töötaja, suuremates isegi mitu. Maailma kogemus näitab, et organisatsioonid, milles on palgalised töötajad, arenevad kiiremini, nende käekäik on parem. Loomulikult peaks juurde tulema ka projektitööd, kuid mure on selles, et osad organisatsioonid saavad raha lihtsamalt kätte – nende probleemid on selgemini mõistetavad, nähtavamad. Spetsiifilisemate probleemidega tegelevatel organisatsioonidel on rahastuse leidmine kordades keerulisem. Erinevad riigid on kasutanud erinevaid mudeleid, näiteks Soome Diabeediliit saab oma rahastuse riigieelarvest.

Kuidas sellisesse rahastusse suhtuda? Kas nii ei teki oht, et tuleb laulda seda laulu, mida ette öeldakse?

Eesti Diabeediliit on oma struktuuri loonud paljuski soomlaste eeskujul. Kuna nende rahastus käib riigiel-

arvest, siis mina selles probleemi ei näe, organisatsioon tegutseb ikkagi oma liikmete huvides. Loomulikult ei saaks lubada, et keegi dikteerib, milliseid tegevussuundi arendatakse, aga eelarve reas ma siin probleemi ei näe. Puuetega inimeste organisatsioonidel on rahastuse probleem terav, just jätkusuutlikkuse tõttu. Praegu tehakse asju paljuski projektitööna, aga tuleb mõista, et see on alati ajutine. Kui sul on aastakümneid tegevus ajutine, siis ei saa pikalt plaane teha ning garantiid tuleviku osas ei ole. See kõik pidurdab protsessi.

Kuidas need 20 aastat sind juhina on arendanud?

Eks ikka nii, et saad vanemaks ja targemaks (*naerab*). Ma arvan, et elukogemus, mis nende aastatega on tulnud, on hindamatu väärtusega. Nüüd vaatan asju kindlasti teise pilguga, kui näiteks 20 aastat tagasi. Olen muutunud tolerantsemaks – varem, kui leidsin, et teema ei haaku, jätsin selle kõrvale. Nüüd püüan ikka rohkem ühiseid kokkupuutepunkte leida ning mõista, et miks inimene oma seisukohti kaitseb. Ära kuulamisoskust on märgatavalt juurde tulnud. Kogu mu elu on seotud diabeediga – mu enda elu, mitu tööd ja eriala. Kõrvalseisjatele võib tunduda, et mu ajakava on nii planeeritud. Aga see ongi nii, ma juhin firmat, võtan haigeid vastu ja korraldan diabeediliidu tööd. Mu tööpäevad on keskmiselt 14-16 tundi, kuid mulle väga meeldib mu töö.

Õhtusöök Bali saarel ehk Ulvi tähistamas oma 50. juubelit. Foto: erakogu

Mida sa hindad oma kolleegides?

Meditšiinis peab olema väga hea meeskond, tööd saab teha, kui võid oma töötajate peale täiesti kindel olla. Lojaalsus oma töökohale on kindlasti väga oluline. Tihti peale juhtub, et keegi arstidest või õdedest haigestub, siis peab olema valmis katma seda tööloiku. Patsient ei saa oodata selle taga, et keegi meedikute meedikute on ära. Inimesed peavad olema professionaalselt nii hästi koolitatud, et suudavad seda teha.

Kui vaadata nüüd liidu osas, siis meil on hästi toimiv juhatus, teame üksteise tööloike ning mitu korda asju üle rääkima ei pea. Rollid on väga hästi ära jaotatud ning see toimib imehästi. Ainult käsu korras asju teha ei saa, inimesi tuleb usaldada. Arvan, et sageli ongi probleemiks see, et oma töötajaid ei tunnustata piisavalt.

Kuidas sa tunnustad inimesi hea töö eest?

Võimalusi on mitmeid, üks võimalus on hea sõnaga. Teine võimalus on rahaliselt premeerida, raha on alati tore saada. Kolmas võimalus – pakume õppereisi välismaale, ja see on seotud ka puhkusega. Tundub, et see toimib. Inimesed tulevad tagasi uute emotsioonidega, silm särab. Oma inimeste eest peab hoolitsema!

Aga inimesed põlevad sellegipoolest oma töös mõnikord läbi.

Põlevadki läbi, sest ei ole puhkust. Minu elus on kõik seotud ühe ja sama asjaga, need on nii läbipõimunud. Oletame, et inimene on raamatupidaja, teeb päevas

kaheksa tundi oma tööd, mis on pingeline. Samal ajal töötab ta ka puuetega inimeste organisatsioonis ja kui mitmel pool on rasked ajad, siis ühel hetkel tunned, et endal on probleemid ja ei jaksa. Põlevad läbi erinevad inimesed, mitte ainult puuetega inimesed. Inimene peaks olema oma eluga rahul, siis ei teki läbipõlemist. Õnnelik võib olla ka raske puude või haigusega, kui leiad paljudes asjades midagi head, maailma ei saa näha vaid must-valgetes toonides. Elu peab olema vikerkaarvärviline, väikestest asjadest tuleb osata rõõmu tunda.

Kas sa ise oskad väikestest asjadest rõõmu tunda?

Arvan küll. Kindlasti tunnen rõõmu oma perest, mis on minu jaoks oluline. Samuti meeldib mulle kohutaval kombel reisida. See on mul õnneks korda läinud, kõige kaugem ots on olnud Uus-Meremaa, Austraalia ja sealt mööda Aasiat hakkab tulema Bali, Malaisia, Tai jne. Mind tõmbab tegelikult igale poole, olen käinud Aafrikas, Põhja-Ameerikas, ainult Lõuna-Ameerika on jäänud veel avastamata, sinna tahaks ka jõuda. Tööreise tuleb mul aastas 3-4 – meditsiin areneb kiirelt ja diabeedi teemas tuleb ennast pidevalt täiendada. Isiklike reise on mul umbes sama palju juurde. Jah, ma reisin suhteliselt palju!

Kindlasti aitab see reisimine ka oma pingetega paremini toime tulla?

Jah, arvan küll. Kuna mul on suvel sünnipäev, siis tähistan seda päeva juba viimased 10 aastat reisil olles. Näiteks oma 50. juubelit tähistasin Bali saarel, see oli väga tore reis. Eks ma üritan ära sõita ka seetõttu, et kodus on elu nii läbipõimunud. Nii püüangi kaks nädalat aastas tööasjadest eemal olla ning vajutan arvutil ka suurt punast nuppu.

Kes on su toetajad, kellele saad kindel olla?

Kindlasti mu perekond, abikaasa ja lapsed. Ma olen õnnelik inimene, mu mõlemad vanemad on elus. Nüüd, kui ma ise olen vanaema, hindan väga oma vanemate panust. Haigestusin lapseas, aga nad ei teinud mulle õppimises ega muus osas järeleandmisi. Pidin ise hakkama saama, minu teadlik elu on toimunud haiguse kõrvalt ning vanemad on mind selles osas palju toetanud. Ka töökohtades peavad olema head sõbrad, kui suhted on head, siis ei ole inimeste vahel pingeid.

Ulvi on tugev, sihikindel, elutark ja särav naine, kes suudab end edukalt jagada nii pere kui oma töö vahel, samal ajal juhtides ka diabeediliitu. Ulvit iseloomustab ütlus: "Kes teeb, see jõuab" ning jõuab ta tõesti palju. Ulvi juures meeldib mulle kõige enam tema

otsekoheus ja julgus avaldada oma seisukohta ka siis, kui see on enamuse seisukohtadega vastuolus, tehes seda argumenteeritult ning veenvalt. Ulviga julgeksin ma luurele minna ja see juba on midagi.

Monika Haukanõmm,
Eesti Puuetega Inimeste Koja juhatuses esimees

Kui inimene on diabeetik, kas see on teema, millest tuleks avameelselt rääkida – sõpradele töökaaslastele, lähikondlastele?

Arvan, et peaks. Minul elu on nii õnnelikult läinud, et mind on enamjaolt ümbritsenud kolleegidena meedikud. Kunagi ei ole olnud mingeid probleeme, ei olnud ka kooliajal. Ei ühtegi viltuvaatamist või halvasti ütlemist. Ma muidugi olen olnud suhteliselt hea õpilane ja aktiivne. Kui ma kooli ajal diagnoosi sain, olin kehalisest kasvatuses vabastatud, mul keelati näiteks korvpalli mängimine ära. Nii et ma käisin õe nime all koolikoondises mängimas. Sellised ajad on olnud, aga tänapäeval selliseid probleeme enam ei ole.

Oma haigusest ei ole ma kunagi teinud saladust, ma ei ole ka seda igapäevaselt eksponeerinud. Kui patsient tuleb uksest sisse, ega ma ei pane lauale silti "Ma olen ka diabeetik". Aeg-ajalt ma ütlen, kui näen, et inimene on väga puntras. See tuleb vahel meediku töös kasuks, kui ütled, et mul on sama probleem, inimene näeb, et sa samastud ja probleemid saab hoopis paremini lahendatud. Kohe muutub suhtumine, oled justkui lähedane inimene.

Kuidas sina oma haigusega toime tuled?

Tihti peale ütlen, et olen nii väsinud. Kui elad ühe inimesega väga pikalt koos, siis on alati võimalus ära lahutada. Diabeediga sellist põgenemisvõimalust ei ole. Oletame, et oled õhtul nii väsinud ja ei jaksa hambaid pesta, siis sellest ei juhtu midagi, hambad ei kuku suust välja. Aga kui jääd suhkru mõõtmata ja süstid tegemata, siis satud kiiresti erakorralise meditsiini osakonda. Sul ei ole puhkamisvõimalust. Kui mul endal on rasked momendid tervisega, siis tekivad hirmud, et kuidas elu edasi läheb, kas suudan oma tööga jätkata. Rasked perioodid isiklikus elus mõjutavad tervist niivõrd palju. Olen oma patsientidele ka öelnud, et diabeetik peaks olema stabiilselt heas meeleolus, talle tuleks teha kingitusi ja öelda ilusaid asju. Aga elus alati ei lähe nii, et kõik on kenasti!

Kuidas üldse õppida oma haigusega toime tulema?

Kõigepealt peab olema ikkagi oma ala asjatundja, mida rohkem tead oma haigusest, probleemidest, ravi- võimalustest, seda paremad on tulemused. Diabeediga on kaks võimalust – kas sa elad või ei ela selle haigusega. Et kas suudad selle omaks võtta ja temaga „sõbraks“ saada. Teatud ringkondades on ikka selline suhtumine, et kui sul on mingi haigus või puue, siis pead olema inetu ja kole. Inimesed, kellel on mingisugune probleem, peaksid panustama pigem sellele, et nad on ise rõõmsad. Kui oskad väikestest asjadest rõõmu tunda, siis on ka tulemused paremad. «Õnnetu ja haige» ei ole mingi argument, kõigil on mingisugused probleemid. Inimene peab endaga rahul olema, siis on kõik hästi. ●

Uus soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise volinik

■ Sotsiaalkaitseminister nimetas uueks soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise volinikuks Liisa Pakosta, kes alustab tööd 3. oktoobrist. Senine soolise võrdõiguslikkuse volinik Mari-Liis Sepper uuesti sellele ametikohale ei kandideerinud.

Sotsiaalkaitseminister Margus Tsahkna sõnul rääkis otsuse langetamisel Liisa Pakosta kasuks tema laialdane valdkondliku ja ühiskonnaalase töö kogemus. Liisa Pakosta on olnud aastatel 2009-2015 sotsiaalkomisjoni, hariduskomisjoni ja Euroopa Liidu asjade komisjoni liige Riigikogus, aastatel 1999-2001 Tallinna linnavalitsuse haridus- ja rahvusküsimuste eest vastutav liige. Ta on seisnud lapsevanemate võrdse kohtlemise eest tööelus, võrdse ligipääsu eest hariduses, teaduses, keeleküsimustes ning kultuuris. Liisa Pakosta on olnud Riigikogu Inimõiguste toetusrühma liige, inimõiguste kaitse eest seisva Euroopa Nõukogu Parlamentaarse Assamblee Eesti delegatsiooni esimees ning Euroopa Nõukogu Parlamentaarse Assamblee võrdsete võimaluste ja diskrimineerimisvastase komitee liige.

Liisa Pakosta on omandanud magistr kraadi Tartu Ülikooli filosoofiateaduskonnas, tema uurimisteenaks oli lastekasvatuse ideoloogia Eestis 19. sajandi keskpaigast 1940. aastani. Praegu kirjutab ta doktoritööd teemal Euroopa Liidu energiadirektiivi rakendamise mõjust kultuuriväärtustele sotsiaalse ebavõrdsuse kontekstis.

Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise volinik on iseseisvalt tegutsev, sõltumatu ja erapooletu ametiisik, kes jälgib soolise võrdõiguslikkuse seaduse ja võrdse kohtlemise seaduse nõuete täitmist. Vastavalt seadusele tagab ta isikute kaitse diskrimineerimise eest rahvuse, rassi, nahavärvuse, usutunnistuse või veendumuste, vanuse, puude või seksuaalse sättumuse alusel.

Rohkem infot sotsiaalministeeriumi koduleheküljelt www.sm.ee

Liisa Pakosta. Foto: nuusi.ee

Erivajadustega klientide teenindamise

Maikuu keskpaigas seadis EPIKoja liikmesorganisatsioonide lektorite tiim sammud Euroopa hotelli suunas, et jagada oma väärtuslikke teadmisi erivajadustega inimestest notaribüroode töötajatega.

TEKST: Anneli Habicht, EPIKoja tegevjuht

Koolituspäev «Erivajadustega klientide teenindamise kuldreeglid» oli koolitajatele paras väljakutse, sest aega oli vaid pool päeva. Eelnevalt lepiti kokku, et kõneks võetakse vaid kõige-kõige olulisem sihtgrupiga suhtlemisel, ning nii valmisid «koolituskontsentraadid», millega suudeti aukartust äratav temadering katta napi aja vältel.

Koolituse juhatas sisse värske riigikogu liige, EPIKoja juhatuse esimees Monika Haukanõmm, päeva

moderaatori rolli kandis allakirjutanu. Õppijaid oli suure saali jagu – ligi 60 inimest, kes täidavad erinevaid rolle notaribüroodes.

Liikumispuudega inimeste teenindamise eripärasid kirjeldades selgitas Auli Lõoke Eesti Liikumispuuetega Inimeste Liidust, mida täpsemalt tähendab liikumisvabadus piiratud liikumisega inimesele. Nägemispuudega inimeste teenindamiseks jagas soovitusi Janne Jerva Põhja-Eesti Pimedate Liidust. Janne pakkus õppijatele

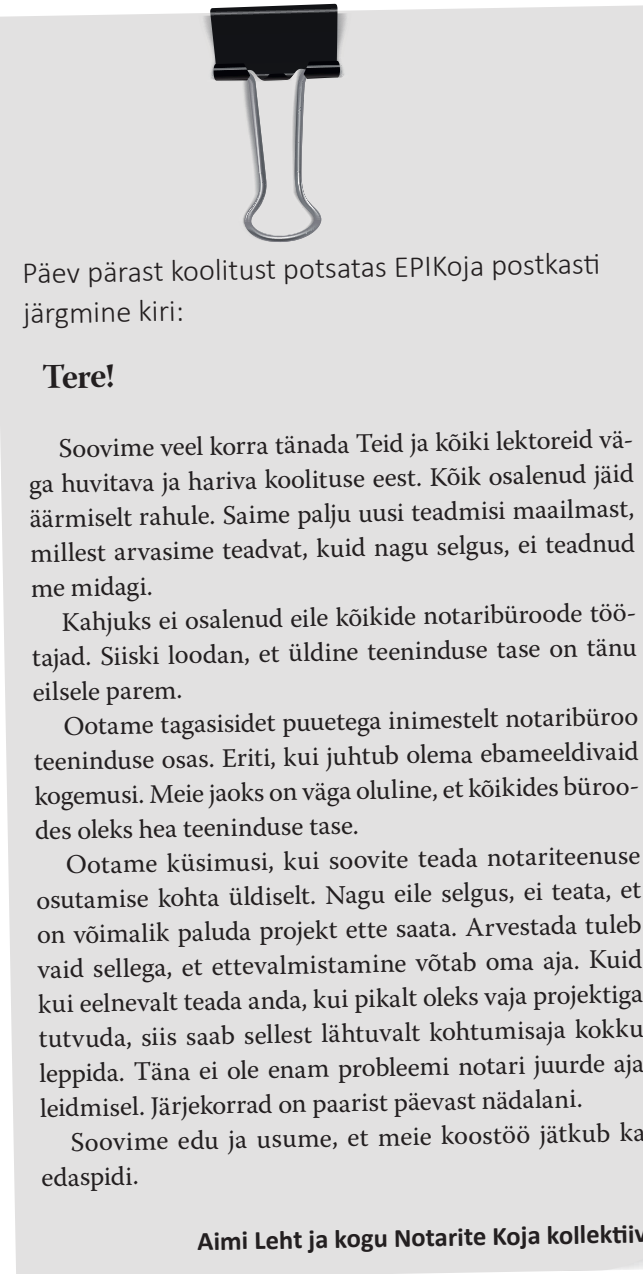

Foto: iStock

kuldreeglid

ka võimalust asetada end simulatsioonprillide abil hetkeks vaegnägija rolli. Kuulmispuudega inimeste teenindamise koolitusloigu olid omavahel jaganud Külliki Bode Eesti Vaegkuuljate Liidust ning Tiit Papp Eesti Kurtide Liidust. Nagu Tiidu loeng, nii ka terve koolitus tõlgiti kohapeal viipekeelde, mis kujunes õppijatele omaette vaatlusobjektiks. Siinkohal aitäh tublide tõlkidele Viipekeeletõlkide OÜst!

Pärast väikest sirutuspausi avas EPIKoja koostööpartneri Arengukeskus Avituse lektor Anneli Valdmann psüühikahäirega inimeste maailma. Selgemaks said psüühikahäirete muutlikust iseloomust tulenevad eripärad, samuti fakt, et psüühikahäiretega inimesi on meie hulgas palju rohkem kui tavapäraselt eeldatakse. Afaasiaga inimeste erivajadustest, afaasia põhjustest ja toimetulekust suhtlemisolukordades kõneles asjatundlikult Külli Roht Eesti Afaasialiidust. Raissa Keskküla Pimekurtide Tugiliidust selgitas emotsionaalselt ja siiralt, kas ja mil viisil saab suhelda kliendiga, kellel

Päev pärast koolitust potsatas EPIKoja postkasti järgmine kiri:

Tere!

Soovime veel korra tänada Teid ja kõiki lektoreid väga huvitava ja hariva koolituse eest. Kõik osalenud jäid äärmiselt rahule. Saime palju uusi teadmisi maailmast, millest arvasime teadvat, kuid nagu selgus, ei teadnud me midagi.

Kahjuks ei osalenud eile kõikide notaribüroode töötajad. Siiski loodan, et üldine teeninduse tase on tänu eilsele parem.

Ootame tagasisidet puuetega inimestelt notaribüroo teeninduse osas. Eriti, kui juhtub olema ebameeldivaid kogemusi. Meie jaoks on väga oluline, et kõikides büroodes oleks hea teeninduse tase.

Ootame küsimusi, kui soovite teada notariteenuse osutamise kohta üldiselt. Nagu eile selgus, ei teata, et on võimalik paluda projekt ette saata. Arvestada tuleb vaid sellega, et ettevalmistamine võtab oma aja. Kuid kui eelnevalt teada anda, kui pikalt oleks vaja projektiga tutvuda, siis saab sellest lähtuvalt kohtumisaja kokku leppida. Täna ei ole enam probleemi notari juurde aja leidmisel. Järjekorrad on paarist päevast nädalani.

Soovime edu ja usume, et meie koostöö jätkub ka edaspidi.

Aimi Leht ja kogu Notarite Koja kollektiiv

nii kuulmine kui nägemine on langenud või puudub. Õppijad said teada, et ühtki sünnipärast pimekurti Eestis teadaolevalt ei ela, küll aga võib puue tekkida elu jooksul. Agne Raudmees Eesti Vaimupuudega Inimeste Tugiliidust lõpetas päeva talle omaselt, sidudes tarkuseterad huumoriga.

Mitu lektorit märkis pärast koolitust, et ka üksteise loenguid kuulates saab ikka ja jälle uusi teadmisi ning mõtteainet teiste puudeliikide kohta. Leidis kinnitust vana tõde, et õpitakse õpetades.

Kõigi lektorite ettekannetest jäi kõlama, et erivajadustega klient ei vaja erikohtlemist, vaid mõistmist ja arusaamist. Märksõnaks on kliendi väärikus, mida kindlasti aitab toetada notaribüroo igakülgne ligipääsetavus ning töötajate asjakohane käitumine. Sarnased koolitused on heaks võimaluseks murendada stereotüüpe, vähendada hirne, aga ka tekitada huvi ja kergitada küsimusi. ●

Kõrgetasemeline puudeteemaline kohtumine Riias

11. ja 12. mail 2015 toimus Riias Euroopa Liidu Nõukogu eesistujariigi Läti korraldusel kõrgetasemeline kohtumine-konverents „Kaasavast haridusest kaasava tööhõiveni puuetega inimestele“. Konverents keskendus ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni (PIK) rakendamisele liikmesriikides viis aastat pärast konventsiooni ratifitseerimist Euroopa Liidus. Konverentsil toodi esile puuetega inimeste õiguste valdkonnas tehtud edusammud ja kaardistati takistusi, mida tuleb ületada konventsiooniga sätestatud õiguste tagamiseks tulevikus Euroopa Liidu tasandil.

Kõrgetasemeline kohtumine tõi kokku ministrid ja poliitikakujundajad EL liikmesriikidest, Euroopa Komisjonist ja teistest EL institutsioonidest, kodanikuühiskonna organisatsioonide esindajad, eksperdid ja sotsiaalpartnerid. Eestit esindas kolmeliikmeline delegatsioon – sotsiaalkaitseminister Margus Tsahkna, sotsiaalministeeriumi sotsiaalhoolekande osakonna juhataja Marit Raist ning Eesti Puuetega Inimeste Koja tegevjuht Anneli Habicht.

Vaatamata ÜRO PIK ratifitseerimisele kohtavad puuetega inimesed takistusi nii oma õiguste rakendamisel kui sotsiaal-, majandus- ja poliitilises elus osalemisel teistega võrdsetel alustel. Seetõttu keskendus konverents kaasa- ja hariduse kui ühe peamise tööturul osalemise eelduse teemadele.

Eesti Puuetega Inimeste Kojale tähendas Riia kohtumine võimalust saada ülevaade liikmesriikide olukorrast puuetega inimeste hariduse ja tööhõive toetamisel. Ettekan- netest ja diskussioonidest jäi kõlama, et hariduse tase ja erialase kvalifikatsiooni sobivus tööturu vajadustega on puuetega inimeste tööhõive parandamise peamine eeldus, vähemalt sama oluline kui tööturu teenused. Eesti ülesanne selles kontekstis on hariduse, sotsiaal- ja töövaldkonna tihedam strateegiline koostöö ministee- riumide ning rakendusüksuste üleselt, kaasates puue- tega inimeste organisatsioone. Eesti Puuetega Inimeste Koja roll koostöös on hoida fookus puuetega inimeste õigustel ja vajadustel, et võimalused haridusele, tööle ja eneseteostusele muutuks ka reaalsuses võrdseks.

Uued ministrid EPIKojas külas

Esimesel suvekuul võõrustas Eesti Puuetega Inimeste Koda (edaspidi EPIKoda) uues valitsuses sotsiaalvaldkonna eest vastutavaid ministreid – 5. juunil kohtusime tervise- ja tööministri Rannar Vassiljevi ning 15. juunil sotsiaalkaitseministri Margus Tsahknaga.

Mõlema ministriga kujunes peamiseks kõneaineks töövõimereform ning sellega seondult kohaliku omavalitsuse sotsiaalteenused. Nii Vassiljev kui Tsahkna kinnitasid, et sotsiaalteenuste kvaliteedistandardid kohalikele omavalitsustele (KOV) tulevad, kuid möönsid raskusi, mis on tingitud KOVide jäigast vastuseisust standardite kehtestamisele. Ministrid kinnitasid poliitilist tahet lükata töövõimereformi täies mahus jõustumine kuue kuu võrra edasi ning astuda esimene samm jaanuaris 2016 uute tööturu teenustega.

EPIKoda väljendas muret seoses osalise töövõimega inimestele reaalset sobivate töökohtade nappusega tööturul ning tööandjate suundumusega eelistada täisajaga töötajaid.

Samuti väljendas EPIKoda vajadust laiendada avalikule sektorile era- ja mittetulundussektorile kehtivat sotsiaal- maksu-soodustust osalise töövõimega inimeste palkamisel. Ministrite tähelepanu juhiti kaitstud töö keskuste ja töökohtade ebapiisavusele. Kuigi töötukassa plaanib hakata ostma kaitstud töö teenust osalise töövõimega inimestele üleminekuks avatud tööturule, ei ole kavandatud investeeringuid kaitstud töö keskuste loomiseks. Mis võib praktikas tähendada, et teenust ei pakuta piisavalt. Samuti ei saa reformituhinas unustada neid inimesi, kes võib-olla ei suuda kunagi asuda tööle avatud tööturule, kuid

Sotsiaalminister Margus Tsahkna (vasakul) ja tervise- ja tööminister Rannar Vassiljev. Fotod: valitsus.ee

kaitstud tingimustes saavad siiski sisustada oma täiskasvanuelu mõtestatud tegevusega.

EPIKoda rõhutas, et töövõimereformi edu või ebaedu on suuresti sõltuvuses puuetega ja terviseprobleemidega inimeste hariduse kvaliteedist ja tasemest. Ministritele pandi südamele, et sotsiaalministeerium teeks rohkem ning sisulisemat koostööd haridus- ja teadusministeeriumiga, nii strateegiliste dokumentide kui igapäevapoliitika tasandil. Tehti ettepanek, et EPIKojale ja EPIKoja liikmesorganisatsioonidele arvamuse avaldamiseks ja/või kooskõlastamiseks edastatavad dokumendid võiks sisaldada lühikest sisukokkuvõtet, mis lihtsustaks mahukate dokumentide läbitöötamist.

Nii Vassiljev kui Tsahkna tunnistasid, et tõhustamist vajab nii ministeeriumisisene kui ministeeriumide vaheline kommunikatsioon ja koostöö. Ministrid väljendasid oma ootusi EPIKoja ja EPIKoja liikmesorganisatsioonide kui sotsiaalministeeriumi koostööpartnerite suhtes. Peamist tuge oodatakse töövõimereformi rakendusaktide ettevalmistamisel ning reformi teavitustööl.

Töötukassas alustasid tööd tööandjate konsultandid

■ Juunis alustasid kõigis maakondades tööd tööandjate konsultandid, kelle ülesandeks on oma piirkonna tööandjaid igakülgset toetada ja maakonna tööelu edendada.

Töötukassa juhatuse esimehe Meelis Paaveli sõnul saavad uutest tööandjate konsultantidest inimesed, kes on kohalikule tööandjale töötukassas esimeseks kontaktiks ja edaspidiseks partneriks. „Tööandjate konsultandid suhtlevad aktiivselt kohalike tööandjatega, teavad nende tegevusalasid ja tööjõuvajadust ning on tööandjatele abiks sobivate töötajate leidmisel. Järgmisel aastal rakenduva töövõimereformi valguses on uute töötajate ülesandeks nõustada ettevõtteid ka töötaja individuaalsetest vajadustest lähtuvate töökohtade loomisel ja kujundamisel. Selleks arutatakse koos tööandjaga läbi erinevad võimalused erivajadustega inimeste tööleaitamiseks – olgu selleks töökoha füüsiline kohandamine, osajaga töötamine, jagatud töö, paindlik tööaeg või tugiisikuga töötamine,“ lisas Paavel.

Foto: hydroone.com

Tööandjad saavad tööandjate konsultantidelt infot ja tuge kõigi tööandjatele suunatud töötukassa teenuste kasutamisel – nt töövahendus, tööpraktika, palgatoetuse taotlemine noore töötaja (vanuses 17-29) töölevõtmisel ja kõikide teiste koostöövõimaluste kohta töötukassaga. Lisainfo töötukassa koduleheküljel

www.tootukassa.ee

Mänguväljak erivajadustega lastele

Foto on illustratiivne.
Foto: Freeimages.com/Cynthia Berridge

■ Käesoleva aasta kevadel paigaldati Kristiine linnaosas olevasse Cederhilmi parki esimene avalik mängukonstruksioon Tallinnas, mis võimaldab puuetega lastel aktiivselt aega veeta. Cederhilmi parki paigaldatud mängukonstruksioon on ainulaadne, kuna võimaldab liikumispuudega lapsel arendada oma lihastegevust, kartmata end vigastada. Konstruksioonile on võimalik

minna nii ratastooli kui käruga ja see on mõeldud lastele vanuses 2-12 eluaastat.

Projekt sai alguse jaanuaris ja valmis koostöös Kristiine Linnaosa Valitsuse, Puuetega Inimeste Tegevuskeskuse ja Tallinna Kommunaalametiga. „Puuetega lapsed on samasugused lapsed kui puudeta lapsed ja kui me räägime mänguväljakute rajamisest, siis on väga oluline, et linn võimaldaks kõikidele lastele võimalused mängimiseks ja aktiivseks tegevuseks. Mäng ei saa olla teatud laste eesõigus,“ sõnas Kristiine linnaosa vanem Mihhail Korb.

Paigaldatud mängukonstruksioon on valmistatud puidust ja terasest. Tootja on Rootsi firma HAGS, kellel on seljataga ligi kuuekümnepäevane tootmispraktika. „Analoogseid mängukonstruksioone võib näha nii Rootsis kui Soomes, kuid Eestis on see esimene,“ sõnas arhitekt Rein Hansberg. Oma pika tegevuspraktika juures lähtub tootja väga lihtsatest põhimõtetest – turvalisus ja arendustegevus.

Täpsem info Tallinna Linnavalituse koduleheküljel: www.tallinn.ee

Waldorfpedagoogika

Haridus on nagu maja vundament. Kui vundament on hoolikalt laotud, siis maja püsib. Kui aga vundament on laotud lohakalt ja lünklikult, siis ei püsi ka maja koos. Samamoodi on ka koolieelne ehk alusharidus kui vundament lapsele. Tallinna Ülikooli magistrant Liina Peterson tutvustab oma magistritööd „Waldorfpedagoogika kasutamine erilasteaias“.

TEKST: **Liina Peterson**, TLÜ haridusteaduste magister

Lähtudes lapse individuaalsusest tuleb kohandada õpetust, mille tulemusena on tekkinud alternatiivpedagoogika suunad. Alternatiivpedagoogika väärib kindlasti senisest rohkem tähelepanu ja seal saab kriitiliselt lähenedes erinevaid võtteid ja metoodikaid erivajadustega laste ja õpilaste jaoks ka eripedagoogikasse üle tuua. Alternatiivpedagoogikas (nagu eripedagoogikaski) väärtustatakse lapse arengut, kasvukeskkonda, loomingulisust ning arvestatakse iga lapse individuaalsete eripäradega.

Tänases alternatiivpedagoogikas on oma elujõu säilitanud Montessori, Steineri, Freinet' pedagoogika, Jena plaani koolid ja vabad alternatiivkoolid, juurde on tulnud step by step (Eestis Hea Algas) liikumine ehk avatud õpetus ja humanistlik pedagoogika (Rogersi koolid).

Waldorfpedagoogika – hariduskäsitlus, mis toetab inimese loomulikku arengut

Selle rajajaks oli Rudolf Steiner (1861-1925). Mõiste “waldorf” tuleneb tegelikult esimesest uut tüüpi kooli nimest, mille Rudolf Steiner Stuttgardis Waldor-Astoria vabriku tööliste lastele asutas. Hiljem sai sellest Rudolf Steineri soovitusi järgivate koolide üldnimetus. Osa õppeasutusi nimetab end aga Rudolf Steineri koolideks. Teised on valinud kordumatu nimetuse ning lisavad sellele “waldorfkooli” või “steinerkooli”.

Waldorfpedagoogika keskendub ka erivajadustega lastele. Lähtuvalt sellest on eriwaldorfpedagoogika

liigiks ravipedagoogika. See on pedagoogika liik, mis nõ ravib kahjustunud hinge. Ravipedagoogika küll otseselt ei ravi, see on olemusliikmete vaheliste häirunud suhete korrastamine.

Uurimustöö eesmärgist ja valimist

Magistritöös “Waldorfpedagoogika kasutamine erilasteaias” püstitatud eesmärgiks oli uurida waldorfpedagoogikas kasutatavaid elemente ja anda praktilisi nõuandeid, kuidas kohandada neid vaimupuudega laste õpetamisel erilasteaias.

Valim moodustati Waldorflasteaia Meie Mängurühm, MTÜ Ilmapuu Waldorflasteaia, Tallinna Hilariuse kooli ja Tartu Maarja kooli lasteaia õpetajatest. Intervjuus osales 14 õpetajat. Lisaks tehti vaatlus MTÜ Ilmapuu Waldorflasteaia ühes rühmas ja Tartu Maarja Kooli lasteaias. Intervjueeritud õpetajad töötavad waldorflasteaadades tavalastega ning ravipedagoogikal põhinevas lasteaias ja koolis.

Langi ja Pühleri kriteeriumide järgi tõlgendamine

Vastajate kogemusi tõlgendati vastavalt Langi ja Pühleri kriteeriumidele. Nende järgi waldorflasteaias luuakse lapsele soodsad arengu eeltingimused läbi turvalisuse ja piisava aja, läbi keele, tõelise ja tähendusrikka tegevuse, läbi meelte arendamise kujutlusvõime kaudu ning läbi liikumise ja rütm. Samal seisukohal on ka uurimuses osalenud vastajad, mainides eriti

kasutamine erilasteaias

rütmi, matkimist, juttude jutustamist, laule-luuletusi ja mängu. Selline komponentide lahtilöömine on muidugi tinglik, sest kogetud maailmas on kõik tervik.

Teooriaosast selgus, et waldorfpedagoogikas kasutatavaid elemente ja põhimõtteid saab kasutada ka eripedagoogikas. Seda kinnitasid ka vastused. Ravipedagoogilisi elemente saab kasutada ka nõ tavalises lasteaias, õppigu seal siis tavarühma- või erirühmalapsed.

Turvalisus ja piisav aeg

Turvalisuse ja ajaga seotult rõhutati, et lapsele tuleb anda piisavalt palju aega – tuleb lähtuda lapse arengust, andes talle võimaluse omas tempos sirguda. “Palju kordusi, rütm on see, mis loob turvatunde ja enesekindluse.”

Kolleegium kui õpetaja toetaja

Uuringus uuriti õpetajatelt ka kolleegiumi kohta. Kolleegium toetab õpetajat. Koos arutatakse ja võetakse vastu otsuseid. Kolleegium sarnaneb veidi koosolekule. Peale selle, et arutatakse pedagoogilisi küsimusi, õpivad õpetajad ka midagi uut või teevad oma meeli või näpuosavust arendades midagi koos. Taoline koostegemine tekitab inimeste vahel usaldust ja turvatunnet. Läbi loova ühistegevuse õpitakse ka kolleegi paremini tundma, teades nii tema tugevusi ja nõrkusi. Kolleegide omavaheline usalduslik suhtlemine ennetab läbipõlemist. Õpetajad saavad hetke, kus neil on võimalik end natuke lõdvemaks lasta ja mõelda läbi ning arutada tekkinud probleeme. Kolleegid aitavad leida objektiivseid lahendusi. Ka tavalasteaedades-koolides võiksid olla taolised kokkusaamised, koostegemised. Ehk oleks ka õpetajate seas läbipõlemist vähem.

Rütm meis eneses – aasta-, kuu- ja päevarütm

Rütm ehk kordus, kreeka keeles rythmos, tähistab korrapärasust, vaheldust. Kui ümberringi elu muutub, siis on ka rütme, mis ei muutu. Need on püsivad – näiteks kuu-, päeva- ja aastarütm. Ka loodus talitab kindla rütmi järgi. Talvest saab ükskord kevad, kevadest suvi ja nii edasi. Rütm toob lapse argiellu rutiini. Hea rutiin aitab lapsel muutuvast maailmast stabiilsust leida. Rutiinide järgimine aitab eriliselt ka erivajaduste

puhul. Näiteks autistlikud inimesed eelistavad järgida kindlat igapäevast rutiini, et teada ette, mis nendega päeva jooksul toimub. Eriliselt sobivad rutiinid ka vaimupuudepedagoogikas ja aktiivsus- ja tähelepanuhäirega lapse toetamisel. Meelte arendamine toimub waldorfpedagoogikas läbi kujutlusvõime: “Muusikaline element naturaalselt pillidega. Laulud, tegevused erinevatele meeltele.”

Inimene ja loodislähedus

Linnastumisega on kadunud inimese lähedane suhe loodusega. Loodus on muutunud sageli inimesele võõraks. Linnas elavale inimesele on saanud normiks külastada uhkeid ja suuri kaubanduskeskuseid ja veeta seal aega. Sihitult ringi uitades kaovad tunnid ja tunnid. Ereda valguse ja kõlava muusikaga ning söögikohatade heade aroomidega mõjutatakse inimeste haistmis-, nägemis- ja kuulmismeelt. Tegelikult mõeldakse aga sellele, kuidas klient üha rohkem tarbiks. Ka on

harjutud sellega, et kõike, näiteks mänguasju, riideid, toitu, saab valmistoodanguna. Endale jääb sageli vaid vaev asi pakendist välja võtta ja sihtotstarbeliselt kasutada. Waldorfpedagoogikas rõhutatakse aga naturaalsust ja loovust. Petrash toob välja, et mänguasjad olgu enamasti puidust ning vaibad põrandal julgustavad last põrandal mängima. Lasteaias aredatakse lapse kujutlusvõimet ja loovust. Lang toob välja ka selle, et waldorflasteaias kasutatakse mänguasju, mis on standardiseerimata ja

lõpuni viimistlemata, et lapsed saaksid stimuleerida oma kujutlusvõimet.

Tõeline ja tähendusrikas tegevus on seotud keelega

Kõne ja keele kaudu väljendavad inimesed oma mõtteid ja tundeid. Kõne ja keel on omavahel väga tihedalt seotud. Kui kõnes on kõrvalekaldeid, siis seda on märgata ka kirjakeeles. Õpetajad tõid välja, et tõeline ja tähendusrikas tegevus on seotud keelega: “Lapsi köidavad need jutud ja laulud, millega õpetajal on suhe.”

Ühiskonnas suheldakse ühe rohkem läbi erinevate sotsiaalmeediakanalite, enamasti kirjutades. Trükitakse näiteks sõnumeid ja e-kirju. Kahe inimese

“Magistritöö “Waldorfpedagoogika kasutamine erilasteaias” eesmärgiks oli uurida waldorfpedagoogikas kasutatavaid elemente ja anda praktilisi nõuandeid, kuidas kohandada neid vaimupuudega laste õpetamisel erilasteaias.”

Waldorfpedagoogikas kasutatavaid elemente ja põhimõtteid saab kasutada ka eripedagoogikas.
Foto: freunde-waldorf.de

vaheline dialoog on muutunud trükitekstiks, milles kasutatakse ohtralt lühendeid ja emotikone. Kõne, elav suhtlus oleks vahelt justkui ära kadunud. Ka lugude jutustamine pole enam niivõrd populaarne. Gustavson tõi välja, et Eesti steinerlasteaeades kasutatakse hommikuringides peale laulumängude ja ringmängude, laulude ja luuletuste ka mitmesuguseid õppemänge, mis on mõeldud matemaatiliste oskuste, keele ja kõne arendamiseks ning grammatiliste vormide omandamiseks. Lihtsate vahenditega on võimalik rikastada lapse kõnet ja keelt mitmel tasandil.

Waldorfpedagoogika teadvustamine ja uurimistöö probleem

Uurimistöö koostamisel selgus, et nii tavalaste kui vaimupuudega laste õpetamisel kasutatakse samasid waldorfpedagoogilisi elemente. Waldorfpedagoogiliste mõtete teadvustamine aitab erinevatesse valdkonda-

5 mõtet

Steinerpedagoogikas on tähtsal kohal lapsekesksus, silmas peetakse järgmist:

- laps vajab rahulikku ja turvalist keskkonda, kus valitsevad kindlad rütmid ja kõigeks on aega kiirustamata;
- laps vajab aega ja vabadust midagi iseseisvalt algatada ning otsuseid teha;
- laps vajab aega ning ruumi vabaks spontaanseks füüsiliseks liikumiseks;
- on vaja tingimusi õigete sotsiaalsete oskuste kujunemiseks (vaba mäng, laste arv rühmas olgu optimaalne);
- on vaja luua loomulik õpikeskkond, mis võimaldaks igapäevaste praktiliste ja vajalike toimingute läbiviimist nii toas kui õues, sest väikese lapse põhiline õppimismeetod on jälgimine (Gustavson, 2004, 16).

desse erilisel süveneda ja elemente saab kriitiliselt vajaduse korral kasutada.

Käesoleva uurimistöö probleemiks oli välja selgitada, kas ja milliseid waldorfpedagoogika elemente saaks kasutada erilasteaias. Tuginedes kirjandusele ja õpetajate uurimusele on peamised elemendid: turvalisus ja piisav aeg; keele, tõelise ja tähendusriikka tegevuse, meelte arendamine läbi kujutlusvõime ning liikumise ja rütmi. Autori arvates saaks lapse individuaalsusest ja iseärasustest lähtudes waldorfpedagoogilisi elemente erilasteaias kasutada. Erivajadusega lapsele on eriti oluline kindel rütm ja kordamine. Korrapäratus võib lapsele mõjuda pigem halvasti, tekitab ebakindlust ja teadmatust, mis edasi saab. Samuti võiks erilasteaias nagu ka mujal haridusasutustes võtta õppust kolleegiumist. See on erinev tavalisest pedagoogilisest koosolekust ja see aitaks kindlasti kaasa pedagoogide ja eripedagoogide omavahelisele koostööle. ●

Kasutatud kirjandus

- Gustavson, M. (2004). Laste aeg – laste aed. Premark.
 Petrash, J. (2003). Waldorf Education. Teaching from the Inside Out. Floris Books.
 Lang, P. (2002). The Kindergarten Child. Waldorf Journal Project #2.
 Valgepea, M., Sügis, M. (2010). Waldorfkoolide hetkeseisust ja arenguvõimalustest. Uuring. Tartu.
 Wilkinson, R. (2006). Steinerpedagoogika vaimne aluspõhi: Waldorfkoolide olemus. Tallinn: Kirjastus Valgusesaar.
 Lievegoed, B. (1994). Inimene lävel. Tallinn: Librarius.
 Kuurme, T (2003). Kasvatuse võim ja võimetus. Tallinn: TPÜ Kirjastus.

Tallinna Botaanikaaed.
Foto: Riina Lestal

Botaanikaaias Meelte Aeda külastamas

Jaanuaris jooksis pealinna meediast läbi uudis, et Botaanikaaed avab mai-kuus spetsiaalselt puudega inimestele kohandatud Meelte Aia, kus lisaks erinevate eksootiliste taimede vaatlemisele on võimalik enamlevinud taimi ka nuusutada ning maitsta, lisaks kuulata ümbritsevaid loodusheliseid. Samuti on aia territooriumil võimalik liikuda ratastoolis.

TEKST: Jakob Rosin, TLÜ ajakirjandustudeng

Otsustasin minna seda vägagi tervitavat ligipääsetavaks muudetud Botaanikaaia osa ise üle kaema. Siinkohal on paslik mainida, et selle tegevuse juures juures (ja tegelikult ka muul ajal) ei näinud ma mitte midagi.

Hoogne algus ja suured ootused

Ühel Eestimaa suvele kohatult päikeselisel päeval seadsingi sammud Botaanikaaia suunas. Astusin

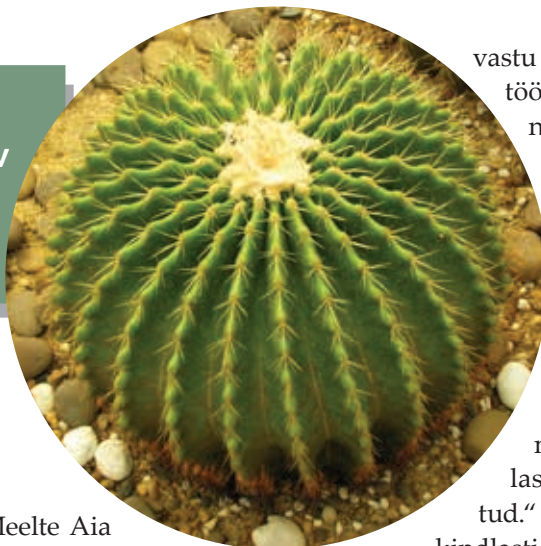
kassaluugi juurde ja palusin külastada Meelte Aeda. „Loomulikult, teile on ju tasuta,“ rõõmustas klienditeenindaja mind hea uudisega. „Ja saatja?“ uurisin mina omakorda. Selgub, et ka puudega inimese saatjal on võimalus Botaanikaaeda tasuta külastada.

Seame sammud mäest alla viiva trepi juurde, mille astmete kõrgus ja pikkus tekitab kahtluse, et kehvema tasakaalumeelega inimene siit küll ilma tuge vajamata alla ei saa.

“ Meil on Meelte Aias isegi torkav kaktus!

Urmas Laansoo

Foto: photovaco.com

Trepi lõpus tervitab meid Meelte Aia reljeefne plaan, kuhu detailselt ja plaani muust pinnast konkreetset erinevate märgistega on tähistatud nii Meelte Aia sissepääsuni viiv tee kui ka aias sees asuvad taktiilse tähistusega teerajad. Lisaks kõnniteedele leiab plaanilt veel peenrad, istepingid, puud, kaks aias asuvat kiike ning ka aia keskel asetseva purskkaevu. Kogu plaan on varustatud nii kõrge kontrastsusega kui ka punkt kirjas eestikeelsete viitadega. Plaanilt vaadates tundub aed olevat üsnagi suur, sestap otsustame värskete plaanilt saadud teadmiste najal aeda ennastki kaema minna.

Olles jõudnud aia sissepääsuni, lasen saatja küünarnukist lahti ja haaran valge kepi, puudega inimene peaks siin iseseisvalt hakkama saama. Minu saatja märkab, et lähedal asuval sildil on audiogiidile viitav kujutis. Seega kusagilt peaksime me saama pisikese kõneleva karbi, mis aias asuvate taimede kohta lisainfot jagaks. Vaatame lootusrikkalt ringi, kuid infotöötajat või piletimüüjat, kes audiogiidide jagaks, ei paista kusagilt. Seame sammud lähedal asuvasse palmimajja, lootuses kõnelev tarkusemasin siiski kusagilt kätte saada, soov on ju kõige Meelte Aias leiduva kohta teada saada niipalju kui võimalik.

Astume enesekindlalt palmimajja sisse, kuid ka seal pole ühtegi töötajat. Vaid külastajad saalivad ringi ja klõpsutavad nutitelefonesse kümnete kaupa fotosid erinevate taimede osadest. Otsime palavas troopikaõhus töötajat juba mitu minutit, kui mu saatja arvab, et märkab üht taimedega askeldavat töötajat. Tõttame lootusrikkalt sennapoole, et avastada, et tegemist on järjekordse külastajaga. Mis seals ikka, seame sammud lähima teadaoleva töötaja – kaugel-kaugel kassas asuva klienditeenindaja poole. Selleks tuleb meil aga läbida taaskord see erikõrguste astmetega trepp. Kõrge, madal, madal, väga madal, natukene kõrgem... ja olemegi mäenõlvast üleval. Avastame kassaklaasi tagumisest nurgast pisikese, ennist märkamatuks jäänud sildi, mis soovib audiogiidi kassatöötaja käest küsida. Ennist, kui ma kassa juurde astusin ja kogemata natukene valge kepigaga liiga kõvasti

vastu seina koputasin, sai loodetavasti töötajale üpriski selgeks, et ma ei näe mitte midagi, pisikestest sildikestest rääkimata. Seega oleks ta võinud audiogiidi meile juba kohe alguses pakkuda.

Aed alles kasvab

Meelte Aeda oleme esialgu vaadelda saanud vaid kaugelt. Trepist alla jõudnud, tervitab meid kerge tõkkepuu ja silt: „Külastajatel objektil viibimine keelatud.“ 10 minutit tagasi seda seal kohe kindlasti ei olnud. Hämmeldunult vaatame ringi – üleval asunud kassatöötaja mingeist äkki tekkivatest keelualadest küll ei rääkinud. Kuna aga teiselpool tõkkepuud on näha liikumas samuti külastajaid, tõstame tõkkepuu korraks eest, tehes näo, et see on täiesti seaduslik tegevus. Ja olemegi Meelte Aias! Lõpuks saab panna kõik oma meeled proovile, puudutades, vaadates, nuusutades, maitstes ja kuulates erinevaid taimi, mis aias leiduvad.

Asun mööda taktiilse tähistusega teed liikuma, järgides valge kepigaga reljeefset riba üpriski laia kõnnitee keskel. Avastan aia plaanilt ammutatud teadmiste abil kiige. Teeraja keskelt viib selleni ka eraldi taktiilne rada. Istun kiigele ja mõtlen, et küll on vahva, kui mõnes võõras kohas on võimalik asju üles leida ka ilma nägijate abita. Tavalise rippkiige kõrval asub ka rambiga kiik, kuhu on võimalik sõita ka ratastoolikasutajatel.

Astume mööda teed edasi. Vastu tuleb kaks nais-terahvast. „Ega me päris valmis veel ei olegi, alles istutame taimi,“ selgitab üks mulle. Meid ümbritsevad tühjad mulda täis peenrad ja ilma igasuguse infota infotahvlid. „Pärast kõike seda jooksmist oleks võinud siiski saada ka mõnda lille nuusutada,“ mõtlen. Mee-nub artikkel, kus väideti, et Botaanikaaed katseb Meelte Aia avada maikuus. Botaanik Urmas Laansoo sõnul jäi aia valmimine küll veidi hilisemaks kui plaanitud, kuid peenrad ei ole sugugi tühjad. „Tegelikult

on enamik neist juba istutatud. Eelkõige on maitsetaimi, ravimtaimi, söödavaid taimi, kuid on natukene mürgiseid taimi ka,“ selgitas ta. Hoolimata sellest, et aias valminud taimi napib, uurime edasi, jõudes purskkaevuni, mida ümbritseb samuti taktiilne teerada, mida hea ja mugav valge kepigaga järgida. Ristuvad teed viivad valmimisjärgus peenarde, istepinkide ning veel ühe reljeefse aiaplaani juurde. Ja ongi kõik, hetkel me muud aiast ei leiagi, jääb vaid loota, et peagi aeda taas külastades saab aias siiski ka taimi näha.

Lahkun aiast rõõmsana, hoolimata kõigist teele tekkinud takistustest ja sellest, et aed päris valmis veel polnud. On ju suurepärane, et on rajatud aed, kus

“ Meelte Aed on mõeldud kõigile, ka neile, kel mingit puuet ei ole.

Urmas Laansoo

Loo autor Jakob külastamas
Meelte Aeda.
Fotod: Jakob Rosin

saavad liikuda, taimi uurida ja teadmisi ammutada ka puudega inimesed.

Et juba botaanikaaeda on tulnud ja isegi audiogiidid kassast hangitud, läheme Botaanikaaiateistesse osadesse, et mõnda taimi siiski uurida. Audiogiidi kirjeldused taimedest on üpriski head ja detailsed, kuid kitsad vahekaigud, käiguteele trügivad kaktused, liaanid ja palmid muudavad nägemispuudega inimesel üksi liikumise üpriski keeruliseks. Õnneks on mul töötava nägemismeelega saatja kaasas, kelle küünarnukist kinni hoides on hea turvaline liikuda.

Ka tuttavat, läbikäiku keelavat silti õnnestub meil korra veel kohata, nimelt on see paigutatud troopikamaja ukse ette, kust me 15 minutit varem olime sisenedud. Ehk soovitakse sellega külastajatele märku anda, et pole veel piisavalt taimi uuritud? Igatahes lahkume Botaanikaaiast lootusega, et kunagi õnnestub külastada ka valminud Meelte Aeda. Selleks peaks kõigil avanema võimalus juba augusti keskel, mil Botaanikaaiate Meelte Aed ametlikult avatakse.

Mitmekesine ja mitmeid meeli erutav valik

Urmas Laansoo sõnul on aeda valitud taimed, mida saab eelkõige võimalikult paljude meelte abil kogeda. „Neid saab nii nuusutada, puudutada, mõni isegi kõrvetab, meil on seal ka näiteks kõrvenõges,“ kirjeldab ta Meelte Aia üpriski laia taimevalikut. Seal ei puudu isegi mürgised taimed. „Lisaks on veel ka viljapuud ja marjapõõsad. No need istikud on küll veel nii noored ja väikesed, et sellel aastal nad tõenäoliselt midagi ei

kanna, kuid olemas nad seal on.“ Mitmed Meelte Aia taimed on üheaastased. „Enamik kõrviõisalisi, näiteks kabatšokk, rullkõrvits ja peet, need, nagu ka erinevad teraviljad, istutatakse igal aastal uuesti.“

Lisaks lõhna-, maitse- ja toidutaimedele on aia külastajatel võimalik uudistada ka ilutaimi. „Meil on üks kaktus ka välja pandud, mis täitsa torkab, nii et ka see võimalus on olemas,“ kirjeldab Laansoo Meelte Aia taimevalikut. „Meil pole midagi sellist varem olnud. On küll Helsingi botaanikaaiate Pimedate Aed, kuid see on väiksem ning selle kontseptsioon on veidike teine. Siin on mõeldud lisaks pimedatele ka kõigile teistele puudeliikidele, õigupoolest ka neile, kel puuet pole,“ tutvustab ta Meelte Aia erilisust.

Lisaks läbimõeldud füüsilisele aiale kohandatakse ka Meelte Aia audiogiidi. „Selles on vaegnägijate jaoks peale loetud kirjeldustõlge,“ sõnas Botaanikaaiate turundusjuht Marika Kontson. Kirjeldatud on nii taimi kui ka aia enda ülesehitust. „Seal on öeldud näiteks, et kaks sammu paremal asub kiik, või et vasakul asuvad lõhnataimed,“ tõi ta näite Meelte Aia audiogiidi kirjeldusest.

Avamine augusti keskel

Juba 12. augustil avatava Meelte Aia avamisüritus töötab tulla põnev. Koostöös algatusega Pane Oma Meeled Proovile soovitakse viia läbi mitmeid simulatsioone, mille käigus inimene saab panna ennast näiteks pimedate inimese olukorda. „On võimalik silmad kinni läbida seda aeda, või siis läbida ratastooli takistusrada,“ sõnas Kontson. ●

Kajsamooriga lahel

Lastekaitsepäeva, 1. juuni hommikul paistab pilvede vahelt päike ja tuul on üsna soe. Tallinna Lennusadamasse on kogunenud seltskond puudega inimesi ja nende sõpru – minnakse Eesti Puuetega Inimeste Koja projekti „Paneme seaduse kehtima!“ osana korraldatavale meresõidule ajaloolise kuunariga Kajsamoor.

TEKST: Priit Kasepalu, Eesti Pimedate Liidu aseesimees

Meeskonna sõbralikud liikmed aitavad abivajajad trapilt laeva – pimedale reisivuvilisele ulatatakse mitu abikätt. Kõik reisijad leiavad kohad ja sõit lahel algab. Puidust laev on ehitatud 1939. aastal Norras. See on purjekas, millel on ka mootor. Sõidetakse mootori jõul. Istun lavatsil, umbes meeter reelingust. See olevat tegelikult trümmiluuk, mille kaudu kaupa laaditi. Merel ei ole tuul nii leebe kui maal – kapuutsiga vihmajakk on igati asja eest.

Madrus Mihkel (üks meeskonna neljast liikmest, kes on ka vabatahtlik merepäästja) tutvustab päästevahendeid – päästerõngas, päästevest, päästeparv ja punased raketid. Saame teada, et päästevesti juurde kuuluvad kindlasti vile ja lamp. Kui tõesti juhtub õnnetus ja satutakse vette, tuleb hoida üksteise lähedusse – otsijatel on vees olijaid nii kergem leida, sest mitu inimest koos paistab paremini välja kui üks. Mihklit tänatakse aplausiga.

Kuunar sõidab lahel. Minu kaaslane kirjeldab, et näha on sadam laevadega, suur õhupall, vanalinna tornid, laulukaar, telemast ja palju muid ehitisi. Kapten Herkki Haldre räägib lastele merejutte. Minagi pääsen

tema juurde uudistama. Mees on juba lapsepõlvest purjetamisega tegelnud – ka isa oli purjetaja. Kapten sõidab lahel selle järgi, mida näeb – kompassi kasutada ei ole vaja. Ta keerab suurt sarvilist rooliratast. Mulle tundub, et keerab seda üsna palju. Saan teada, et laevaga täisringi tegemiseks tuleb rooli keerata 16 täispööret. Mina siiski kuunarit ei rooli – katsun vaid rooliratta sarvi.

Laevaraadiost on kuulda liikluskorraldajate juhiseid ja teiste laevade teateid. Kapten selgitab, et laevateed märgistatakse poidega – parempoolne roheline, vasakpoolne punane. See pärinevat juba galeeride ajast 2500 aastat tagasi. Et orjade tööd suunata, värvitud osale neist seljale rohelised, teistele punased märgid. Korraldaja tõstnud kas punast või rohelist värvi klotsi ja nii oli selge, kes pidi ennast enam liigutama.

Jõuame sadama väravasse, mõlemal pool seda on betoonist lainemurdjad. Kaptenil tuleb nüüd eriti tähelepanelik olla ja ta suunab mu istuma pingile enda selja taha. Ühelt laevalt lastakse lastekaitsepäeva puhul rakett. Kapten annab randumiskorraldusi. Pool tundi kestnud merereis lõpeb. Astume kaile, abiks meeskonna liikmed. ●

1. juuni laevasõit Kajsamooriga pakkus rõõmu nii suurtele kui ka väikestele.
Foto: erakogu

Mare Käpp soovib, et kõigil oleks oskus langetada tarku otsuseid ja teha omavahel meeldivat koostööd.
Foto: Helen Kask

Koostöö ja sõbralikkus – see on tegevuse alus!

Selle suve alguses külastas Eesti Puuetega Inimeste Koja tegevmeeskond Rapla Maakonna Puuetega Inimeste Koda. Kuidas organisatsioonil läheb? Milliste murede ja rõõmudega tuleb igapäevaselt silmitsi seista? Sellest kõigest räägib koja juht Mare Käpp.

TEKST: Helen Kask, EPIKoja peaspetsialist

Rapla Maakonna Puuetega Inimeste Koja (edaspidi Raplamaa PIK) juhi Mare Käpa sõnul oli aasta 2014 tegus, seda loomulikult vastavalt nende võimalustele, mis on

kasutada. „Meie iga ühing on omanäoline ja tegus, sest 40 euroga kuus ikka eriti palju ära ei tee,“ selgitab Käpp. „Eks rahakott ongi näitaja, mille järgi tegutseda,“ lisab ta.

Rohkem „kodust“ välja!

Suurem rahakott eeldab täiendavate projektide kirjutamist, mis ei ole alati lihtne. Pidev paberimajandus, rahastajate ühe keerulisemad nõudmised ja pidev taotluste saatmine ja ka eitavate vastuste saamine on väsitavad. Kuid organisatsiooni jätkusuutlikkuse ja kooshoidmise nimel on see siiski hädavajalik. Nii kirjutab ka Raplamaa PIK tegevuste elluviimiseks pidevalt täiendavaid projekte. Koja üheks suureks sooviks oleks rohkem tutvuda ka teiste maakondlike kodadega. Algust on küll tehtud, aga edasi on vaja tegutseda. „Meile mõjus hästi võimalus külastada Tartu, Võru ja Valga Koda. Meie suur tänu neile vastuvõtu eest, räägime sellest tihti,“ meenutab Käpp. Seetõttu oli ühingule suureks löögiks 2015. aastasse planeeritud Virumaa külaskäigu luhtumine rahalistel põhjustel. Õnneks on ootamas veel Soome reis, Obinitsa teatrireis ja mitmed spordivõistlused, mis meeleolu üleval hoiavad.

„Meie kõige olulisem sündmus igal aastal on kindlasti puuetega inimeste päeva tähistamine. See on traditsioon, mida inimesed ootavad. Igal aastal oleme püüdnud seda korraldada veidi erinevalt.“ Teine põnev üritus on Vahtra tantsud tähtedega, mis on terves maakonnas huvipakkuv üritus – seda korraldab Vahtra Tugikeskus. Koja kõik üritused on mõeldud tervele maakonnale. Teatrid, rahvakalendri tähtpäevad, reiseid Eestimaal ja ka piiri taga on alati aegsasti planeeritud ja ka täidetud.

Raha, raha ja veelkord raha

Küsimusele peale, mis on koja kõige suuremaks mureks, vastab Käpp nagu paljud teised maakondlikud puuetega inimeste organisatsioonid – rahastamine. „Oleme aastaid rääkinud, et rahastamine peab olema riigieelarvest ja igale Kojale on vaja tagada vähemalt miinimumtöötasu juhile ja raamatupidajale ning halduskulud.“ Kui Raplamaa puuetega inimeste ühingud, mis on vallapõhised, saavad tavaliselt toetust vallast, siis maakonnaüleised seda ei saa. Nii on raskem korraldada üritusi, sega- vaks asjaoluks on kindlasti ka transporti vähesus. Käpp leiab, et ühingud peaksid olema vallapõhised: „Kas on ikka vaja selliseid üle maakonnalisi ühinguid? Meil on olemas palju erinevaid liite, kuhu inimesed saaksid kuuluda vastavalt diagnoosile ning kust neile antaks professionaalset abi.“

Samuti on raamatupidamine muutunud keeruliseks, vaja on osata kasutada programme, aga paljudes ühingutes ei ole isegi arvuteid. „Kui juht on noorem ja aktiivne, siis tal need on isiklikult olemas, aga eakamatel tublidel juhtidel ei ole sageli oskusi ja võimalusi selle kõigega tegeleda. Meie kogemused ongi nii, et meie raamatupidaja teeb paljudele ühingutele ka nende raamatupidamise ära.“

Raplamaa PIK

Raplamaa PIK tegutseb alates 25. augustist 1997, augustis saab ühing täisealiseks, st 18-aastaseks. Ühinguusse kuulub 9 organisatsiooni ca 600 liikmega. Tegevust juhivad 3-liikmeline juhatus ja 13-liikmeline ühingute juhtide kogu. Asukoht on Rapla Hooldekeskuse majas, Rapla, Kuusiku tee 5. Koja tegevuse eesmärgiks on aktiveerida puuetega inimeste igapäevast elu, tuua nad kodudest välja, sest omavaheline suhtlemine on väga oluline. Ühtlasi saadakse uusi teadmisi ja jagatakse omavahel kogemusi.

Raha osas tunneb Käpp vahel, et olukord läheb ainult hullemaks, sest ka eraldatud summadest ei piisa. Ei saa spetsialiste esinema kutsuda. Samuti ei suuda väikesed Kojad enam midagi suurt ja toredat korraldada ning seega on oht, et huvi kokku saada võib sootuks kaduda. „Rapla Koja Ühingud peavad kirjutama igaüks projekte 480 euro kohta aastas, juhul kui ei ole valdade osalust. Kas see on mõttekas, kõik ju võiks olla ühes suures projektis?“

„Sellise alarahastuse tõttu ma märkan ühingute juhtide väsimist. Kõik peab toimuma ainult omaosalusega, aga seda napib. On ju selgelt näha, kes saab käia, kes mitte kunagi. Ei saagi midagi teha, kuigi tahaks,“ on Käpp mures.

Läbi raskuste ikka edasi

Vaatamata raskustele jätkub õnneks aktiivsust ja tegutsemislusti mitmetesse organisatsioonidesse: Kohila Reumaühing, Rapla Linna Puuetega Inimeste Selts, Kutsehain, Märjamaa Puuetega Inimeste Ühing, Vaegkuuljad, Diabeediühing, Rapla Reuma ja Vahtra Tugikeskus. „Rõõmuks on see, et kokku saades on mured ja haigused kõigil ununenud, ollakse rõõmsad. Inimesed maksavad ise oma reisikulud ja tunnevad rõõmu koosolemise,“ on Käpp vaatamata raskustele optimistlik. „Ikkagi on kõige tähtsamad ühingute juhid, kes teevad seda tööd paljuski oma vabast ajast. Neid kõiki ma tahan siiralt tänada. Ilma nende aktiivsete ja tublide inimesteta ei oleks võimalik seda tööd teha. Soovin, et meil kõigil oleks oskus langetada tarku otsuseid. Koostöö ja sõbralikkus – see on meie tegevuse alus! ●

“ Rõõmuks on see, et kokku saades on mured ja haigused kõigil ununenud, ollakse rõõmsad.

Külma vett krae vahele

Möödunud sügisel hakkas sotsiaalmeedias levima „hullus“ nimega Ice Bucket Challenge ehk jää-ämbri väljakutse. Tegevus sai alguse küll Ameerika Ühendriikides, kuid levis peagi ka Eestisse. Külma veega kastis ennast üle ka hulk tuntud inimesi, teiste hulgas meie peaminister Taavi Rõivas. Mida andis nimetatud väljakutse Eesti Lihasehaigete Seltsile, sellest rääkisime seltsi juhatuse liikme Jüri Lehtmetsaga.

TEKST: Helen Kask, EPIKoja peaspetsialist

Kordame veelkord üle, mis oli täpsemalt jää-ämbri väljakutse?

Jää-ämbri väljakutse sai alguse USAst, kui ühe ALSi põdeva mehe sõbrad kallasid end jääveega üle ja tegid ka annetusi, et koguda raha haigusega seonduvate uuringute läbiviimiseks. Kõige aktiivsem oli kampaania

kahtlemata just seal. Eestisse jõudis kampaania mõneti ootamatult. Algul ei mõistetud, et kampaania fookuseks on ALS ja asuti annetama, kuhu iganes meeldis. Õnneks õnnestus Mare Abneri abiga suunata kampaania annetused Eesti Lihasehaigete Seltsi (edaspidi ELS) kontole, see selts ühendab ka Eesti ALSi-haigeid.

Jää-ämbri väljakutse tulemusena kogunes Eesti Lihasehaigete Seltsile annetusi kogusummas 102 505,99 eurot ning ka hulga põnevaid koostööettepanekuid. Foto: oneillinstituteblog.org

Mis ühendus on ELS?

ELS ehk Eesti Lihasehaigete Selts on 1993. aasta detsembris asutatud selts, mis ühendab lihasehaiged, nende pereliikmeid ja sõpru, samuti seltsiga koostööd tegevaid meditsiini- ja sotsiaaltöötajaid, vabatahtlikke ning toetajaid. Ühenduse eesmärgiks on parandada lihasehaigusega inimeste elukvaliteeti. Selle eesmärgi täitmiseks on mitmeid teid – toetatakse oma liikmeid kogemuse ja nõuga, vahendatakse informatsiooni nii haiguse kui toimetuleku kohta, korraldatakse silmaringi laiendavaid üritusi ning pakutakse võimalust lüüa kaasa seltsi igapäevatoos. Seltsil on suurema liikmeskonnaga grupid Pärnus, Võrus ja Tallinnas.

Vaata lisaks www.els.ee

Mis on ALS?

ALS (amüotroofne lateraalsklerooos), mida nimetatakse ka Lou Gehrigi haiguseks ühe kuulsa Ameerika pesapalluri järgi, kelle see haigus maha murdis, on motoorsete närvirakkude progresseeruv degenererumine terves närvisüsteemis. Tulemuseks on lihaste kõhetumine ja nõrkus. Lisaks võib liigutusi kontrollivate ajuosade lisakahjustuste tõttu tekkida jäikus. See haigus on sagedasem meeste hulgas ja võib alata mistahes täisea eluperioodil, eriti aga 50-70. eluaasta vahel. ALSi esinemissagedus meestel on 1:15 000 ja naistel 1:50 000. Haiguse põhjused on teadmata. 5-10% on tegemist pärilikkusega. Tänapäeval osatakse parandada sümptomeid, mitte aga haigust välja ravida.

Kampaania oli kahtlemata ülipopulaarne ka Eestis. Kas see tuli üllatusena?

Olin USA kampaaniast enne Eestisse jõudmist teadlik, aga ei uskunud, et see Eestiski nii laialdaselt levima hakkab. Põhjuseid oli kindlasti mitmeid: annetuste tegemine andis võimalust näidata ennast heas valguses, jäävee pähekallamine andis võimaluse end proovile panna ja viimaks kolme uue inimese nime nimetamine tekitas sotsiaalse survega lumepalli-efekti.

Mulle tundus, et paljud inimesed ei teadvustanud endale, et külma veega ülekallamine ei ole ainult lõbus tegevus. Kas sinu jaoks kandis kampaania oma tegelikku eesmärki?

Selline kampaania on kahtlemata positiivne, sest tõi edukalt inimeste teadvusse haiguse, millest seni teadsid vähesed. Ühtlasi tekkis ka sotsiaalne surve raha kogumiseks, mille abil on võimalus viia läbi uurimusi haigusele ravi leidmiseks. See on kindlasti märk kampaania geniaalsusest. Algul tekitas kampaania kahtlemata suurt segadust, kuid loodan, et kampaania edenedes said kõik aimu, mida kujutab endast ALS. Samas on tore, et haletsuse kõrval domineeris hoopis fun enese proovilepanekust, millel siiski oli seos ka haiguse endaga.

Kas tänu kampaaniale tunti rohkem huvi ka Eesti Lihasehaigete Seltsi igapäeva tegevuse vastu?

ELS sattus üllatuslikult väga suure tähelepanu osaliseks, millega vaikselt toimetava ühendusena oli algul üsna keerukas kohaneda, see nõudis kiiret ja aktiivset suhtlust nii meedia kui ka annetajatega. Samuti pidi end kiirelt kurssi viima annetustega seonduva seadusandluse ja raamatupidamise reeglitega. Pärast suurt hulka annetusi saabus ka nii mõnigi huvitav koostöö-ettepanek, millest kõiki päris ära kasutada pole suutnudki.

Kui palju teile raha laekus ning mida te sellega teha olete saanud?

Alates 24. augustist 2014. aastal on annetanud 6962 inimest ja ettevõtet. Annetuste kogusumma on 102 505,99 eurot. Kõige suurem annetus on 2000 eurot. Kõige väiksem annetus on olnud 0,01 eurot. Oleme aidanud mõnedel ALSi -haigetel soetada vajalike abivahendeid ja aidanud tasuta vajalike teenuste eest. Kuna paljud annetajad soovisid toetada otseselt meie seltsi tegemisi, siis augustis korraldame üle mitme aasta taas Eesti Lihasehaigete Seltsi suvelaagri, mis annab võimaluse liikmetevaheliste sidemete tihendamiseks ja kogemuste vahetamiseks. ●

“ Selline kampaania on kahtlemata positiivne, sest tõi edukalt inimeste teadvusse haiguse, millest seni teadsid vähesed.

Epilepsia käepaelad on ka Eestis olemas

Vajad käepaela?

Kui EPIKoja liikmeskonna hulgas on neid, kes vajavad käepaela, võib julgelt ühendust võtta aadressil epilepsialiit@gmail.com. Paneme paela postiga tee. Paelad on tasuta.

Käepaela kandmise eesmärk on, et Eestis leviks teadmine, et paela kandjal on epilepsia ja sellega tuleb arvestada.
Foto: Eesti Epilepsialiit

Nii nagu mitmed teised kroonilised haigused, võib ka epilepsia avalduda kõige ootamatutes kohtades ja olukordades. On hea, kui ümbritsevad teavad ja tunnevad ära, et tegemist on epilepsiahooga, kuid sageli on läheduses vaid võõrad, kes võivad hinnata olukorda valesti ja osutada vale abi, või siis jätavad abi teadmatusest üldse osutamata.

TEKST: **Katrin Maiste**, Eesti Epilepsialiidu tegevjuht

Umbes 15 aastat tagasi tutvustas Soome Epilepsialiit Eesti Epilepsialiidu liikmetele hõbedast käeketti, mis oli ja on soome epilepsiahaigete hulgas äärmiselt populaarne. Selle eesmärgiks on anda ümbritsevatele inimestele teada, et abivajajaks on epileptik ning talle osutatava abi puhul tuleb sellega arvestada. Keti eripäraks on hõbedast laastuke, mille peale on graveeritud Soome Epilepsialiidu logo ja sõna „epilepsia“. Lisaks võib sinna graveerida inimese nime ja/või kontaktelefon. Taoline kett on abiks ka meedikutele, eriti kiirabi töötajatele, kel ei pruugi alati olla võimalik saada infot, kellega on tegemist. Paraku jäi tookord meie inimestele taoline kett kättesaamatuks, seda just hinna tõttu.

2014. aasta lõpus võttis Eesti Epilepsialiiduga ühendust Saaremaa ettevõtte Sporrong Eesti OÜ esindaja, kes märkis, et neil on saadaval epilepsia käepaelad (pildil). Algselt olid paelad tellinud Rootsi Epilepsiaühendus, paraku loobus ühendus tellimusest. Sel põhjusel on plaadil kirjas ka rootsikeelne „epilepsi“. Kuna sõnade erinevus eesti keeles ja rootsi keeles on praktiliselt olematu, otsustasime tehtava annetuse tänuga vastu võtta. Pael sobib kõigile olenemata vanusest ja on juba leidnud epilepsiahaigete tänuliku vastuvõtu. Kui antud annetus otsa saab, on meil võimalik paelu juurde tellida, siis juba eestikeelse tekstiga.

Meie soov on seda käepaela levitada võimalikult paljudele epileptikutele, et ka Eestis leviks teadmine, et niisuguse paela kandjal on epilepsia ja sellega tuleks arvestada. ●

Seksuaalkasvatuse-alane koolitus

■ 26.-27. oktoobril 2015 korraldab Eesti Autismiühing Tallinnas Kaval-Antsu Talus koolituse „Seksuaalkasvatus autismispektri häiretega lastele ja noortele“. Koolituse viib läbi Sylvie Carette Belgiast (kliiniline psühholoog ja koolitaja, Autisme Centraal, Gent), kes on ka õppe-

materjali „Seks@autism.com“ (ek tõlgitud 2011) üks koostajatest. Koolitusele ootame eelkõige spetsialiste, kes töötavad autismispektri häiretega noortega. Koolitusele registreerumine algab augusti lõpus, täpsem info www.autismeesti.ee

Pimemassööride rahulik ja tänuväärne töö

„Sinuga“ tegi intervjuu Põhja-Eesti Pimedate Ühingu esinaine, Eesti Pimemassööride Ühingu koolitus- ja massaažikeskuse juhatase liikme Janne Jervaga.

TEKST: Jakob Rosin, TLÜ ajakirjandustudeng

Kui ma ühel neljapäevase päeva hommikupoolikul Eesti Pimemassööride ühingu koolitus- ja massaažikeskuse uksest sisse astun, on see rahvast täis. Kes tuleb massaaži saama, kes väljub parasjagu rahulolevana massaažikabinetist ja suundub administraatori juurde järgmist massaažiaega kokku leppima. Tegevust jagub, välisuksel kaua kinni seista ei lasta. Kuid kuidas tekkis massaažikeskus, millel on tänases Eestis lisaks klientide heaolule täita veel üks, vähemalt sama oluline roll – Pimemassööride Ühingu annab oma hindamatu panuse ka nägemispuudega inimeste töötamisvõimaluste laiendamisse ning erialasesse koolitamisse.

„1997. aastal olin ma hästi pikalt töötuna kodus, kuna minu nägemine langes. Enam ma lugeda ega kirjutada kuigi hästi ei näinud ja kõik tööd, mida ma varem teinud olin, langesid ära. Kuid kord sattusin mingil põhjusel Pirita sotsiaalosalakonda, kust toleaegne sotsiaaltöö praktikant Kerti Kollom minu kontaktandmed sai. Ja kui Eesti Pimedate Liidus käivitus koostöös Soome Nägemispuudeliste Keskkliiduga esimene suurem nägemispuudega inimeste rehabilitatsiooni arendamise projekt PHARE Lien, tulin ma Kerti kutsel ühinguusse. Ühingu kohtusin Raissa Keskkülaga, kes tol ajal oli selle projekti juht ning mind valiti projekti rehabilitatsiooni sekretäriks,“ meenutab Janne.

Projekti haare oli üpris suur. Selle käigus arendati edasi Eesti Pimedate Raamatukogu, laste ning noorte rehabilitatsiooniteenuseid Eestis ja toimus ka esimene arvutikoolitus, mis oli mõeldud pimedatele. „1998.

Janne Jerva

Janne Jerva, keda Eesti Puuetega Inimeste Koda tunnustas 2014. aastal puuetega inimestele tööturu rajamise ning oma ettevõtte loomise eest autasuga, on üks Eesti Pimemassööride Ühingu asutajaliige ja Põhja-Eesti Pimedate Ühingu juhatase esinaine.

aasta alguses selgus, et projekti eelarvest jääb just massaažikursuse jagu raha üle. Soomes on pimemassöörid ja massaaž kõrgel tasemel ning ka Eestis oli paar nägemispuudega inimest tundnud huvi massaažikoolituse vastu. Nii et me otsustasime kokku panna esimese massaažieriala pilootkoolituse, et näha, kuidas läheb, ja kas Eesti ühiskond on üldse valmis pimemassööre vastu võtma.“

Koolituse läbiviimisel sai koostööpartneriks Astangu Kutserehabilitatsiooni Keskus, kus üheksa nägemispuudega inimest massööri elukutset omandama asusid. „Meil oli kontakt õppejõud Jaak Grossiga. Tänu varem massaaži õppinud pimedale Margus Kiinile ja Harry Karele oli Gross tol ajal üks väheseid inimesi, kes julges õpetada nägemispuudega inimestest koosnevat gruppi,“ selgitab Janne. Koos Astanguga, mis abistas klienditeeninduse, anatoomia ning psühholoogiaalaste kursustega, alustati 1998. aasta suvel koolitust, mille pikkuseks oli üle 500 tunni. Üheksast tol augustikuul

Pimemassööride Ühing annab oma hindamatu panuse ka nägemispuudega inimeste töötamisvõimaluste laiendamisse ning erialasesse koostamisse. Fotol ühingu liige Leelo Bekker. Foto: Priit Simson

lõpetanust asus seitse tööle massöörina ning nad teevad seda tänaseni.

„Koos nende seitsme lõpetajaga otsustasime sama aasta lõpus asutada Pimemassaaži klubi. Tulime kokku, rääkisime oma tegemistest ja uudistest,“ kirjeldab Janne. Piltlikult öeldes erinevate liikmete köökides toimunud klubi sai ametlikuks mitetulundusühinguks 1999. aasta veebruaris.

Koolitustegevus laieneb

„Paar aastat hiljem hakkasid nägemispuudega inimesed meie juurde tulema ja küsima, et miks ei võiks korraldada veel koolitusi. 2000. aastal saime Põhja-Eesti Pimedate Ühingu juurde ruumi, millest kujunes meie esimene massaažikabinet ja praktikaruum. 2002. aastal muutsime nime Pimemassaaži klubist Eesti Pimemassööride Ühinguks.“ Kindla asupaigata ühingul oli tänu mitmetele lühikoolitustele juba üle 40 liikme, kui 2003. aastal õnnestus Tallinna linna abiga

hankida ruumid Ida-Tallinna Keskhaigla juurde. Eelnevatel aastatel oli läbi viidud lühemaid, 200-tunniseid koolitusi, mis üldjuhul toimusid õppejõud Jaak Grossi venna Kadriorus asuva kortermaja keldrisse ehitatud õppeklassis. Pikemate, tuhandetunniste koolitustega alustati 2005. aastal, mil Eesti Pimemassööride Ühing

omandas ühena esimestest Eestis massaažikooli litsentsi, et koolituse läbinutele saaks anda ka massööri kutsestandardi nõuetele vastava tunnistuse. Täna on koolituse läbinud ligi 60 pimemassööri.

„Täna tuleb enamik uusi massööre meile läbi rehabilitatsiooniteenuse, kus neile soovitatakse pimemassööride koolitust.“ Koolitus algab kahepäevase praktilise

kutsenõustamiskursusega, mis pakub inimesele võimalust erialaga tutvuda ja veenduda, kas see talle sobib. Kursuse käigus kõneldakse massöörile ja tema kutseoskustele esitatavatest nõuetest ning katsetatakse põhilisi massaaživõtteid üksteise peal.

“ Puudega inimesele on tööle suundumisel kõige olulisem tugivõrgustik.

Heliseb Janne telefon. „Tere. Jah... Ma arvan, et saame grupi kokku oktoobriks või novembriks, kuid enne seda toimub praktiline kutsenõustamiskursus, ilmselt septembris.“ Ehe näide massööriks pürgijate soovivalduste rohkusest on otse siin. „No näed, nii see käibki,“ naerab Janne kõne lõppedes.

Kaheksastes gruppides toimuv koolitus leiabki aset Pimemassööride Koolituskeskuses, kus on olemas nii praktika kui ka teooriaklassid, lisaks tööks vajalikud duširuumid ja köök. Algakoolituse kursuste kava on mitmekesine ning annab ülevaate kõigest põhilisest, mis massööriks hakkamisel oluline on. Nimistust leiame nii esmaabi kui ka FIEks olemist puudutava seadusandluse-alaseid kursusi, kursusi haiguste, anatoomia, kliendi/patsiendi seisundi hindamise ja ka refleksoloogia teemadel. Esindatud on ka laste-, Hiina- ja lümfisegment ja muidugi ka klassikaline massaaž. „Tegelikult on meie koolituste vastu avaldanud huvi ka teiste puudeliikide esindajad. Näiteks praegu lõpetavas grupis on meil 2 inimest, kellel pole nägemispuuet, kuid on mõni muu puue,“ sõnab Janne, kelle sõnul on teretunud kõik puudega inimesed.

Tugivõrgustik on hindamatu

Janne sõnul on nägemispuudega inimesele meeletult oluline see, et ta saaks uue valdkonnaga tegelema asumisel tuge. „Kui sa korraldad pimedale inimesele, kes ei ole kaua töötanud (või pole üldse kunagi töötanud) koolituse, kus on kohandatud kõik õppematerjalid, lisad sinna individuaal- ja täiendkoolitused, mida on massaažis palju vaja, ja seejärel saadab ta praktikale, siis ta lähebki sealt sujuvalt tööle.“ Pimemassaaži koolituse lõpetanud asuvad esialgu praktikale ning seejärel ka tööle Pimemassööride koolituskeskuses, kus neile on abiks administraatorid, kes abistavad klientide teenindamisel ja kviitungite väljastamisel. „Hoolimata sellest, et inimene töötab koolituskeskuses, on ta ise siiski ettevõtja,“ tutvustab Janne koolituskeskuse töökorraldust. Ühes kuus teenindatakse üle 350 inimese. „Meil on 4 massaažikabinetti, lisaks tuleb vahel kasutada nii teooria- kui ka praktikaklasse, tipptund on üldiselt kella viie paiku õhtuti. Siis võib tekkida olukordi, kus me ei saagi inimest vastu võtta, sest meil on küll massöör, kuid pole ruumi, kus klienti teenindada. Õnneks saime veebruarist ühe massaažikabineti juurde, ning veel üks ootab renoveerimist. Kui selle samuti juurde saame, siis ruumipuudus loodetavasti kaob ära.“

„Keskuses töötades saab inimene vajaliku kindlustunde töö tegemiseks kätte. Seejärel hakkame teda suunama erinevatesse firmadesse välitöödele. Praegu on meil umbes 25 erinevat firmat, kes tellivad kord nädalas kontorisse massööri. Massöör on päev läbi kohapeal, tal jätkub terveks päevaks tööd,“ kirjeldab Janne nägemispuudega massööri võimalusi avatud tööturule

sisenemiseks. „Esimesel korral, kui massöör firmasse läheb, saadab teda administraator, kes tutvustab talle ruume, töökorraldust ja firma asukohta, et inimene omandaks kindlustunde uues kohas.“

Huvi Pimemassaaži teenuse vastu on suur, Janne sõnul tuleb uusi soovijaid pidevalt juurde. „Sel kevadel tuli juurde nii palju, et kartsime, et me ei suuda neid kõiki ära administreerida. Seetõttu võtsime tööle välitööde administraatori.“

Pidev võimalus end arendada

Oma liikmetele pakub Eesti Pimemassööride Ühing võimalust täiendkoolitusteks. „Me üritame tagada, et meie keskus oleks võimalus pakkuda kliendile võimalikult suurt sortimenti massaaži liikidest. Seega peab ennast uute arengute osas pidevalt kursis hoidma.“ Selgub, et lisaks põhjalikule, tuhandetunnisele koolitusprogrammile läbivad õpilased koolituse jooksul ka perioodi, mil praktiseerivad juba omandatud oskusi töötavate massööride peal. Nii on võimalik välja selgitada kõik nõrgad kohad, mis algajal massööril võivad olla, ning seejärel saab neid tugevdada individuaalse koolitamise käigus.

Kuid miks siiski on üle kogu maailma pimemassöörid niivõrd hinnatud? „Igal pool maailmas tegeletakse pimedate massaažikoolitusega suures osas individuaalselt. Kui sa õpetad inimesele midagi individuaalselt, saab ta selle palju paremini selgeks,“ selgitab Janne väikeses grupis õppimise erilisust. Lisaks sellele keskendub nägemispuudega inimene oma kätele alati rohkem. „Inimene, kes ei näe, masseeribki seetõttu paremini, et tema käed on tundlikumad, kuna ta ammutab kätest pidevalt rohkem informatsiooni,“ räägib Janne. Kolmanda põhjusena mainib Janne nn „häbelikke kliente, kes soovivad massaažilaual jääda anonüümseks.“

Aga kas sa ise ka igapäevaselt massaažiga tegeled?

„Olen harrastusmassöör, nii et meie massööride kõrval ma end massööriks pidada päris ei saa. 1994. aastal tegin läbi Tööturuameti soovitatud 60-tunnilise koolituse, kusjuures seda viidi läbi kontorilaudade peal,“ naerab ta. „Ja kui ma sinna kohale jõudsin, selgus, et tegemist oli venekeelse koolitusega. Nii et sealt sain ma kogemuse, milline üks massaažikoolitus üldse olla ei tohiks. Kuigi seal õpitud võtteid kasutades olen ma kodustele ikkagi massaaži teinud,“ räägib Janne, kelle praeguseks kireks on kristallimassaaž, mille oskused ta omandas üsna hiljuti. „Kristallimassaaž on hästi rahulik ja sujuv, mulle kristallid üldse väga meeldivad,“ ütleb Janne ja pistab mulle pihku rohelise, ovaalse kujuga kristalli, mille nimi on akvamariin. „Selliste kristallidega tehakse massaaži läbi riiete,“ lisab ta veel. ●

“ Individuaalne koolitus muudab pimemassöörid kvaliteetseks.

Kaks põnevat kunstinäitust Kadrioru kunstimuuseumis

■ Greta Koppeli kureeritud „Ehe kunst või petukaup?“ ja muuseumi 15. aastapäevaga seotud „Kunstiteos lähivaates“, mis pakub külastajale võimaluse vaadata teoseid teise nurga alt, näha maalide taha ja neist läbi, kogeda skulptuuride füüsilist olekut ja tehnilist ülesehitust.

Avatavad näitused tegelevad erinevate teemadega, kuid täiendavad teineteist – üks pühendub originaali, koopia ja võltsingu omavahel põimuvatele probleemidele, teine aga kunstiteose tehnilisele ja tunnetuslikule küljele.

Näitus „Ehe kunst või petukaup?“ tõstab fookusse originaalide, koopiate ja võltsingute keerulise ja mitmetähendusliku probleemistiku, hõlmates 63 Kadrioru kunstimuuseumi ja Mikkelimuuseumi püsiekspositsiooni kunstiteost ja tutvustades nende näitel teema pikka ja värvikirevat ajalugu, nende mõistete tähendust ning rollimuutust ajas.

Väljapanek „Kunstiteos lähivaates“ tutvustab valitud näidete põhjal teekonda, mille läbivad kunstiteosed enne muuseumisaalidesse jõudmist: restaureerimist, tehnilisi uuringuid, kunstiajaloolase töömeetodeid ja -vahendeid ning teose loomise konteksti rolli selle mõistmisel. Vaataja näeb, kuidas auklikust mustunud lõuendist saab värviküllane meisterlik kunstiteos.

Eraldi saalis on loodud eriline skulptuuride väljapanek, mille loomisel on silmas peetud eelkõige nägemispuudega inimesi. Need, kes kujusid silmaga näha ei saa, võivad antiikmeistrite ja nende eeskujuga järginud 18.–19. sajandi kunstnike tööde marmor- ja pronkskoopiaid kinnastatud kätega katsuda ja lugeda punktikirjas lugusid kunstnikest ja nende teostel kujutatud antiikjumalatest.

Näitus „Kunstiteos lähivaates“ on osa Kadrioru kunstimuuseumi 15. tegutsemisaastat tähistavast programmist „Kunst kõnetab kõiki“, mille eesmärk on vanade meistrite kunsti tänapäeva vaatajale lähemale toomine.

Foto: Helen Kask

Programm hõlmab peale näituse ka loominguliste kohtumiste sarja „Kõnelused kunstist“, kus kunstist ja muuseumikogemustest räägivad erinevate eluvaldkondade esindajad – näitlejad, kokad, poliitikud, teadlased, kirjanikud jt. Toimuvad programmid puuetega inimestele ning koolitused kõigile Eesti muuseumitöötajatele, mille eesmärk on muuta muuseum lähedasemaks ja avatumaks ka neile, kes vajavad erilist lähenemist.

Näitused jäävad avatuks oktoobri alguseni. Täpsem info: Eesti Kunstimuuseumi koduleheküljelt: www.kumu.ee

ART SENSES ESTONIA 2015

Foto: erakogu

■ Rahvusraamatukogus Tallinnas toimub rahvusvaheline kaasaegse kunsti näitus, mille korraldaja on MTÜ

Kakora. Näitusel osaleb 16 nägemispuudega kunstnikku neljalt maalt. Osalejaid on 5 Itaaliast, 5 Sloveniast, 3 Soomest ja 3 Eesti nägemispuudega kunstnikku. Tegemist on mitmekülgse näitusega, kus leidub töid igast žanrist. Taieste kollaaž koosneb lisaks maalidele 3D-maalist, skulptuuridest, mis valmistatud keraamikast, talgikivist puust ja traadist, kunstivideotest ja tekstiilist. Töid on kokku 25 ning iga töö ja tegija kohta on kataloogis oma lugu. Näitusel on kakskeelsed kataloogid ja sildid, nii tavatrükis kui punktikirjas. Osalevate kunstnike vanus ulatub 14 eluaastast kuni 75 eluaastani.

Näitub asub Eesti Rahvusraamatukogus VI korruse galeriis ja on avatud kuni 26. augustini 2015.

Samm lähemale kuuljate kogukonn

20. mail avati viipekeelne videoportaal. Eesti Kurtide Liidu juhatuse esimees Tiit Papp räägib, kellele ja milleks see internetikeskkond on loodud.

TEKST: **Helen Kask**, EPIKoja peaspetsialist

Viipekeelne videoportaal on internetipõhine videoteenuste keskkond, kuhu koondatakse kurtidele igapäevaeluga paremaks toimetulekuks vajalik visuaalne informatsioon ja materjalid. Peamiseks eesmärgiks on erinevate valdkondade info, näiteks tööturu, hariduse ja kultuuri valdkonna parem lõimumine, et infoallikate vahel ei oleks killustatust. Loodud keskkonna kaudu edastatakse kurtidele erinevaid programme, sh päevakajalist ja hariduslikku infot, mille hulka kuuluvad nii uudiste- saated kui ka mahukamad erisaated.

Kuidas idee sündis?

„Idee on üle võetud Soome Kurtide Liidust, kus juba varasemalt arendati välja videoportaali-laadset rubriiki. Nii tekkis ka 2009. aastal Kurtide Liidul videoportaali loomise vajadus. Kohtumistel ja aastakoosolekutel oli kuulda Kurtide Liidu liikmesühingute nurinat, et raske on otsida ja leida vajalikku infot, samuti nappis viipekeelset infot ja jooksvaid uudiseid,“ selgitab Tiit Papp probleemi tausta.

Kindlasti võib peamiseks põhjuseks tuua tekstiliste uudiste raske ja pooliku arusaadavuse. Peamine infokanal on Eesti Kurtide Liidu ja Eesti Rahvusringhäälingu koostöös sündinud viipekeelsed uudised ETV2s, mida on võimalik vaadata argipäeviti kestusega alla 6 minuti. Taoline kitsas raamistik ning temade vähehesus ei vasta kindlasti kurtide kogukonna vajadustele. „Kokkuvõtteks võib öelda, et vajaliku info kättesaamise probleemid on osa kurtide argipäevast,“ lisab Papp.

Projekti elluviimine

Projekti elluviimine ei sujunud alguses sugugi kergelt. Esimesed sammud võeti ette 2010. aastal erinevate

fondide suurprojektide taotlusvoorudes, kuid taotlused lükati järgemööda tagasi. „Üheks põhjuseks võis olla nõrk selgitustöö, teiseks põhjuseks kitsad prioriteedid, mida täpselt sooviti rahastada. 2013. aastal pöördusime majandus- ja kommunikatsiooniministri Juhan Partsi poole. 2014. aastal hakkas asi juba jõudsamalt arenema. Majandus- ja kommunikatsiooniministerium kaasas sotsiaalministeeriumi, see omakorda oma allasutuse – Astangu Kutserehabilitatsiooni Keskuse, kellega hakkasimegi seda projekti vedama,“ meenutab Papp projekti kulgu.

Kurtide Liidu hinnangul oli koostöö vaatamata töömahule ja ettetulnud raskustele väga meeldiv kogemus ning Astangu Kutserehabilitatsiooni Keskusega võiks kindlasti edaspidigi sarnaseid projekte ellu viia.

Positiivne tagasiside ka kurtide kogukonnalt

Kuigi portaal on toimetanud vaevu mõned kuud, on lühikese aja kohta tulnud palju positiivset vastukaja. Eeskätt on tegemist väga mugava ja kättesaadava infokanaliga, mille puhul enim kiidetakse just visuaalse info kättesaadavust. Lisaks on vajalike äppide olemasolul võimalik kasutada portaali ka tahvelarvutis ja nutitelefonis. Liikmeks registreerumisel pakub portaal rohkem võimalusi, näiteks saab tellida teavitusi, saata sõbrakirju ja soovitada portaali või videoid Facebookis, Googles+ või Twitteris.

„Kuna videoportaali avamine jäi suhteliselt hilja peale, enne suurt suve, siis on meil plaanis videoportaali rikkalikke võimalusi tutvustada sügisel liikmetele liikmesühingute info- või teabepäevadel,“ ütleb Papp.

Lühikese aja jooksul on videoportaali külastatud igati aktiivselt. Videoportaali on sisse ehitatud Google'i

“ Vajaliku info kättesaamise probleemid on osa kurtide argipäevast.

kurtide ja na lõimumisele

Viipekeelne videoportaal on internetipõhine videoteenuste keskkond, kuhu koondatakse kurtidele igapäevaeluga paremaks toimetulekuks vajalik visuaalne informatsioon ja materjalid. Foto: Eesti Kurtide Liit

statistika, alguse kohta on head numbrid avamisest saadik – üle 3700 külastamise, sellest 1/3 väljastpoolt Eestit. „Väike analüüs näitab, et kõige rohkem külastatakse infoga seotud videoklippe, see viitab veelkord kurtide kogukonna suurele huvile värskel info vastu.“

Töö videoportaaliga jätkub

Videoportali osas on veel palju tööd teha, eeskätt stabiilse rahastuse saamiseks, näiteks tööturu, hariduse, sotsiaalia ja kultuuri valdkonnas erinevate programmide, sh päevakajaliste ja hariduslike infomaterjalide tootmiseks, mida muud infokanalid ei suuda täita. Kurtide liidul on selleks aastate jooksul koolitatud filmituumik, stuudio minimaalne varustus soetatud omavahenditest ja ühest 2011. aasta suurprojektist.

Lisaks on tegemisel rahvusvahelise viipleemise e-sõnastik, mis hakkab kasutama videoteegi teenuseid. Selle projekti tulemusena valmiv e-sõnastiku tarkvara on korduvkasutatav teiste valdkonnapõhiste e-sõnastike loomiseks.

„Me soovime kaasata videoportali sisupartneriteks riigi ja kohaliku tasandi institutsioone, sotsiaal-, kultuuri- ja haridusvaldkonnas tegutsevaid organisatsioo-

Tutvu lähemalt videoportaaliga:

<http://videoportaal.ead.ee/>

Külasta ka Eesti Kurtide Liidu kodulehekülge:

www.ead.ee

ne, kes saaksid kurtide kogukonnale suunatud infot portaali lisada,“ kirjeldab Papp järgmist arendusideed.

Kurtide liit tunneb heameelt, et aktiivsed liikmed on teinud videoportali arendamiseks mitmeid ettepanekuid, neid püütakse võimaluste korral ka rakendada.

Papp usub, et pärast avatud videoteenuste keskkonna projekti realiseerimist saadi jalga niioelda ukse vahele. „Kui samas vaimus jätkatakse ja kui riigi institutsioon seda meedet tunnustab, siis toetatakse puuetega inimeste õiguste konventsiooni artiklit 9 „Juurdepääsetavus“ alapunkte 1(b) ja 2 (b, f, g, h) ning artiklit 21 „Sõna ja arvamusevabadus ning juurdepääs teabele“. Nii soodustatakse läbi info- ja kommunikatsioonitehnoloogia kurtide ja kuuljate kogukonna lõimumist,“ usub Papp. ●

Curling tekitab

Curling on üks väheseid spordialasid, kus naised ja mehed saavad koos mängida. Fotod: erakogu

Ratastooli-curling on suhteliselt uus spordiala. Esimest korda tutvustati mängu aastal 2000 Šveitsis. Tookord oli proovijateks vaid kolm võistkonda, kaks Šveitsist ja üks Rootsist. Aastal 2002 toimusid Šveitsis esimesed ratastooli-curlingu maailmameistrivõistlused ning 2006. aastal Torino Paraolümpia talimängudel oli spordiala ametlikult võistluskavas. Aastal 2015 jõudis spordiala ka Eestisse. Millega on täpsemalt tegemist, sellest räägivad curlingu-huvilised Viljar Villiste, Signe Falkenberg ja treener Erkki Lill.

TEKST: Helen Kask, EPIKoja peaspetsialist

hasarti!

Selgitame nüüd lahti. Curling – mis see on?

Viljar Villiste: Curling on spordiala, mis nõuab nii füüsilist vormi kui ka teravat mõtlemist. Mängu põhimõte on lihtne. Jääl on kaks võistkonda, kes viskavad kordamööda kive. Eesmärgiks on saada oma tiimi kivid sihtmärgile võimalikult lähedale. Sihtmärki kutsutakse koduks (house). Mõlemas võistkonnas on neli mängijat – alustaja, teine viskaja, kolmas viskaja ja kapten. Ühes voo-ruus saab iga mängija visata kaks kivi. Kapteni rolliks on lisaks viskamisele ka tiimi juhtimine. Näiteks võib ta meeskonda juhendada, kuidas järgmist kivi visata. Kui kõik 16 kivi on mängitud, saab voor läbi. Punkte kogub seejuures vaid parem võistkond. Punktide arvestamiseks vaadatakse, mitu nende kivi on vastaste parimast kivist kodu keskpunktile lähemal. Arvesse lähevad vaid need kivid, mis kodu puudutavad.

Järgmist mänguvoo-ru alustab alati punkte saanud võistkond. Nii jääb eelmise voo-ru kaotanud tiimile viimase kivi viskamise eelis. Mänge mängitakse tavaliselt ajalimiidiga, kestusega 2-2,5 tundi või kuni kokku lepitud arv voo-ru on mängitud. Võitjaks tuleb võistkond, kellel on kokkuvõttes kõige rohkem punkte. Televisoris on kindlasti silma jäänud harjajaid curlingumängijaid. Mängus harjatakse jääd sellepärast, et kivi ees olevat rada sulatada. Nii saab panna kivi kiiremini liikuma ning mõjutada ka kivi suunda.

Curling tekitab mõnusat hasarti ning see on üks vähestest aladest, kus saavad koos mängida nii mehed, naised kui ka lapsed.

Mille poolest erineb ratastooli-curling tavalisest curlingust?

Viljar Villiste: Ratastooli-curlingul on võrreldes tavalise curlinguga kolm peamist erinevust. Esiteks, kõik mängijad peavad olema ratastoolis (või vähemalt mängu ajal).

Teiseks puuduvad harjajad – kui tava-curlingus saab harjamisega parandada puudujääke kivi “viskamisel”, siis ratastooli-curlingus seda võimalust ei ole. Kivi lükatakse liuglema spetsiaalse kii abil. Vastava abivahendiga on võimalik kivile anda pöörlemiskiirus vastavas suunas, keerates kiid enne viske lõppu.

Millest huvi just ratastooli-curlingu arendamise vastu Eestis?

Erkki Lill: Olin ratastooli-curlingus juba varem veidi sees. 2012. aastal ratastooli-curlingu MM-kvalifikatsioonis kohtunikuna, seejärel juba 2. treenerina Soome võistkonnas 2013 MMil. Seal õnnestus saavutada 8. koht ehk kvalifikatsioonipunktide alusel viimane paraolümpia osalemiskoht. Ka 2014. aasta Sotši olümpial olin samuti Soome koondise 2. treener. Minu vastutusala-ks oli taktikaline nõu ja mängude analüüs.

Signe Falkenberg: Lisaks on Tallinnas on tekkinud unikaalne olukord – meil on regiooni parimad võimalused Tallinna Tondiraba Jäähalli näol, lisaks on meil olemas Paraolümpia-mängude kogemusega ratastooli-curlingu treener, meil on motivatsioon arendada puuetega inimeste talisporti. Nii et vaja on veel vaid huvilisi – muu on olemas. Raha taha ei jää tavaliselt midagi, kui on tõsiseid tegijaid.

“ Raha taha ei jää tavaliselt midagi, kui on tõsiseid tegijaid.

Signe Falkenberg

Milliseid abivahendeid peale spetsiaalse kii veel ratastooli-curlingus kasutatakse? Kas mängimiseks peab olema näiteks spetsiaalne ratastool?

Signe Falkenberg: Vaja on tõesti ainult spetsiaalseid tõukekeppe – ratastoolis mängijalt ei nõua curling ühtki muud erivahendit. Harjad võib ära unustada – neid ratastooli-curlingus ei kasutata. Ratastoolid võivad olla täiesti igapäevaselt kasutatavad toolid. Soojad riided ja jalanõud kuluvad ka ära, aga neid vaevalt et spetsiaalseteks abivahenditeks saab nimetada.

Kas spordiala eeldab mängijalt head füüsilist võimekust?

Viljar Villiste: Spordiala nõuab füüsilist võimekust lükata ca 20 kg kaaluv kivi jääl liikuma distant-tille 45 m. See tähendab, et mängija peab suutma kivi nii tugevasti tõugata, et see liugleks jääl 45 m ilma raskus-

teta. Võimekus 45 m ilma raskusteta välja visata jätab ruumi ka sihtimisele. Vastasel korral läheb kogu jõud viskele ja sihtimiseks ei jäägi ressursse. Kuna tegemist ei ole kõige aktiivsema spordialaga, siis see sobib igas vanuses ja soost inimestele, kes kasutavad ratastooli igapäevaelus.

“ Curling on spordiala, mis nõuab nii füüsilist vormi kui ka teravat mõtlemist.

Viljar Villiste

Ratastooli-curling on kõitev spordiala, seda näitab ka positiivne tagasiside osalejatelt.

Kuidas teil treeningud on läinud? Milline on tagasiside osalejatelt?

Viljar Villiste: Aasta alguses alustatud treeningud läksid meil vägagi hästi. Kohe oli niipalju mängijaid, et oleks saanud võistkonna välja panna, kuid väike mure on naismängijate osas. Võistkond koosneb neljast mängijast, kellest 1 peab olema naissoost. Meie treeningutega liitus kahjuks ainult 1 naismängija ja võistlusspordiks ei jätku tal piisavalt aega. Tagasiside on väga positiivne. Umbes 90% mängijatest, kes on seda ala proovinud, on jäänud edasi harrastama. See tähendab, et miski selle spordiala juures on väga kõitev. Kas paras aktiivsustase või võistlushasart, mis tekib ka treeningutel – ei oska täpselt öelda, aga miski neid mängijaid tagasi väljakule kutsub.

Erkki Lill: Meeldiv on tõepoolest tõdeda, et aktiivseid osalejaid on märkimisväärne hulk, samas mure naismängijate vähesuse osas on tõepoolest olemas, loodetavasti on see probleem ajutine.

Tegemist on paraolümpia-ala, kas kaugem eesmärk võiks olla välja jõuda ka olümpiale?

Signe Falkenberg: Kuna ratastooli-curling tõesti on paraolümpia-ala, siis miks mitte seada sihte sinnapoole? Treeninguvõimalused ja väga hea treener meil on, mängupartneriteks lähinaabrid soomlased ja lätlased. Eestil ei ole suurt võimekust muude talispordialade osas – lund on meil viimasel ajal harva, mägesid eriti pole, kelguhoki tiim läks meile kalliks ja

“ Pühendunud inimeste olemasolul ei ole Eesti jõudmine 2018 paraolümpiale sugugi võimatu.

Erkki Lill

Tunned suuremat huvi ratastooli-curlingu vastu?

Treeningutega alustakse jälle augustis, kui avatakse jäähall.

Huvi korral võib võtta kontakti Eesti Invaspordi Liiduga, eil@eil.ee või telefonil 50 83 905 või Viljar Villistega viljar.villiste@gmail.com

keeruliseks üleval pidada – väiksemaarvulisem curlingutiim on ehk jõukohane ja miks siis mitte?

Kuid curlingut võib mängida ka lihtsalt mängurõõmust. Curlinguvõistkondi võib olla mitu, ka omavahel ja naabritega on mõnus mõõtu võtta.

Erkki Lill: Pühendunud inimeste olemasolul ei ole Eesti jõudmine 2018. aasta paraolümpiale sugugi võimatu. Selle aasta juunis võeti vastu otsus, et 2018. aasta paraolümpiamängudele pääseb korraldaja ja lisaks 11 riiki. Sisuliselt konkureerib vähemalt 25 riiki, Eesti nende hulgas. Muidugi olen arvamusel, et muutuma peab Eesti Olümpiakomitee suhtumine cur-

lingusse ja loomulikult peaks toetust jaguma ratastooli-curlingule, lätlastelt ja soomlastelt on selles osas väga palju õppida. ●

Pimedana lennuliikluses – VIP-teenindus või kadunud saatja?

Suvi on reisimiste ja uute põnevate paikade avastamise aeg. Ja kui te arvasite, et kui oled puudega, on linnade või riikide vahel reisimine ületamatult keeruline, siis te eksisite – piisava planeerimise korral on see täiesti võimalik. Kirjeldan teile üht lennureisi, mille mina paar aastat tagasi ette võtsin.

TEKST: Jakob Rosin, TLÜ ajakirjandustudeng

Istun vaikselt õhtust võileiba süües Kärkla lennujaama ootesaalis, kui mulle läheneb inglise keelt kõnelev meesterahvas. “Kas te räägite inglise keelt?” küsib ta. Tahan esimese hooga vastata, et ma räägin isegi eesti keelt, kuid hetk enne suu avamist jõuab kohale, et mees ise on sellise aktsendiga, et ta vaevalt eesti keelt räägib. “Jah,” vastan talle. Tuleb välja, et tegemist on mind Tallinna viiva lennuki kapteniga ning ta on tulnud mind pardale saatma. Minut hiljem liigumegi juba lennuki poole, kus stjuardess meid juba lutsukommidega ootab. Varemalt oli ka suurtel lennufirmadel komme kõrvade lukku minemise vältimiseks lutsukommi pakkuda, see siin on hetkel üle pika aja esimene kord. Näidanud mulle kätte istekoha, sõnab lennuki kapten kommi lutsutades: “Noh, head lendu siis, ma pean nüüd minema veidi tööd tegema.”

Olen nüüdseks üksinda lennutransporti kasutades reisinud mitmeid kordi. Nii Eesti-sisestel kui ka riikidevahelistel Euroopa lendudel. Nii pisikestes lennujaamades kui ka Euroopa suurimates. Olen oodanud turvaliselt ja kindlalt väljumisväravas ja ka vaielnud klienditeenindajatega lennule hilinemise põhjuste üle. Seda kõike mitte midagi nägemata. Niisiis, mismoodi see kõik käib?

Tegelikult on ju kõigil õigus reisida. Seega peab iga lennujaam tagama, et inimene, kes ei näe, kasutab ratastooli, ei kuule või on mõne teise puudega, jõuaks turvaliselt lennule või järgmise transpordini. Kui ma 2013. aasta juulis esimest korda üksinda Londonisse plaanis lennata, tuli mul algatuseks paluda lennufirmat, et nad hoolitseksid selle eest, et mul igas reisi peatuspunktis oleks olemas nägijast saatja, kes aitaks mul jõuda järgmise sihtpunktini. Nii ka oli.

Tallinna lennujaama saatja pakub mulle esimese hooga ratastooli, millest ma keeldun – nägemise puudumine ei takista mul ju saatja käevangus tol hetkel suhteliselt hõredasti rahvastatud Tallinna Lennujaamas liikuda. Turvavärv piiksub. Mind otsitakse läbi. Pole eriti hullu, sest miskipärast juhtub seda minuga lennujaamades tihti, kuigi mul miskit metalset küljes pole. Olles läbinud turvakontrolli, soovin ma külastada poodi, kuhu saatja mind lahkelt juhatab, aidates leida ka minu soovitud veepudeli. Järgnevad 2 lennuni jäänud tundi veedan ma üksinda.

Algab lennule minek. „Reisijail, kel on puue või väike laps, palutakse jääda ootama, kuni nende juurde tullakse,” teatab valjuhääldi. Sestap istun rahulikult edasi, kuniks kõlab teade, et lennukisse sisenemiseks on nüüd viimane võimalus. Muutun veidi närviliseks, õnneks saabub saatja umbes 5 minutit pärast teadet. Pika ootamise boonuseks on see, et marsime peaaegu peatumata lennukisse. Näitan teenindajale telefonist piletit ning oma ID kaarti ja oleni juba lennukis. Siinkohal soovitan soojalt kõigil, kes kasutavad nutitelefoni, võimaluse korral kasutada telefonis või tahvelarvutis olevat piletit, kuna nii on ka kehvema nägemise korral võimalik endal kindlaks teha piletil olev info – et milline pilet parajasti näpus on. Lisaks on telefoni palju lihtsam taskust välja tõmmata, kui lõputu hulga paberite seast just seda õiget otsida. Kindluse mõttes võiks siiski välja printida ka paberil piletid.

Aga tagasi lennureisi juurde. Lennukis võtab mind vastu lennuki stjuuard, kes ülikiiiresti ja tugeva briti aktsendiga inglise keeles seletab ära lähimate varuväljapääsude asukohad, kutsenupu paigutuse jms eluolulise lähimas ümbruses. Kord varem on mulle

isegi tavalise turvaalase instruksiooni ajal toodud näha kõik demonstreeritavad asjad.

Lennuk on tühi. Naaseb stjuuard Cris. “Nii, nüüd vaatame kuhu me sinu paneme,” ütleb ta ja juhatab mind lennuki esiossa. Saatjat veel pole. Võtan istet, saadetuna noorte stjuardesside “mind the locker” (jälgige seda pagasikappi) hüüetest. Istmete kohal oli neid päris mitu ja tütarlapsed olid üsna kindlad, et ma löön end sinna kohe ära. Hetk hiljem löingi. Mõni minut hiljem saabub Gatwicki lennujaama saatja Carl, kes lubab mind lahkesti saata lennujaama terminalis asuvasse rongijaama, kuhu ma ideaalis jõudma peaks. Mõõda lõputuna tunduvaid Gatwicki lennujaama koridore sammudes räägib ta, et on välja arvutanud, et marsib siin niiviisi päevas seitse miili maha. Pole paha tulemus. Trügime inimeste vahelt läbi, et jõuda pagasivöödeni. “Huvitav,” räägib Carl, “kui ma ratastooli lükkan, ei tule inimesed eest ära, vaid jäävad veidralt vahtima.” (Vahemärkusena – tol hetkel ei lükka ta ratastooli.) Saan teada, et lennujaamast vabal ajal töötab ta kiirabiauto juhina, kus tekib sama probleem. Inimesed jäävad lihtsalt vahtima ja ei taipa õigel ajal ruumi teha. Näitan Carlile telefonist oma kohvri pilti. Minut hiljem sammume juba lennujaama rongijaama suunas.

Loomulikult ei ole iga lennureis nii viperustevaene kui eelkirjeldatud variant. Olen kord Londoni Gatwicki lennujaama jõudnud ja lubatud saatjat pool tundi oodanud, mille tulemusel ma lennukist maha jäin ja pidin uue lennureisi ostma. Lugematuid kordi on mulle pakutud ratastooli, mida ma tegelikult ei vaja. Kui reisijad on transfer-bussiga viidud lennujaama terminali, on mulle vastu tulnud eraldi bussiga. Kõigest hoolimata, kui teada oma õigusi ja vajadusi, on pimedana üksi reisimine väga turvaline ja lõbus. ●

Paar soovitus üksinda reisimiseks, kui oled puudega:

- 1.** Enne lendu tee kindlaks oma vajadused ja võimalused. Kõigis Euroopa lennujaamades on võimalik tellida endale vastu abistaja, kes sind lennukile saadab.
- 2.** Veendu, et lennufirma teab sinu abivajadusest. Enamik firmasid soovib sellest teada 48 tundi enne lendu, kuid siin kehtib üldine reegel, et mida varem teatada, seda parem. Üldiselt on võimalus oma puue piletile märkida kohe broneerimise käigus.
- 3.** Tunne oma asju – kui oled nägemispuudega, tasub teada, millised sinu kohvrid välja näevad. Iga pagasilindilt tuleva kohvri läbikatsumiseks kulub tohutu aeg, mistõttu on lihtsam seda lennujaama saatjale kirjeldada. Alati aitavad iseloomulikud tunnused, näiteks mõni märk või kleps kohvri küljes, paha ei tee ka foto kohvrilt.
- 4.** Ära pelga oma õiguste eest seista. Kui mina kord lennujaama süül 5 minutit check-ini letti hilinesin, ei lubanud easyJeti teenindaja mind enam lennukisse. Uskusin teda pimesi, kuigi tegelikkuses oleksin lennukisse jõudnud täiesti vabalt.
- 5.** Naudi reisi ja ära närvelda liigselt üksinda hakkama saamise pärast. Kui kahtled milleski, pöördu lennujaama või lennufirma töötaja poole ja küll nad abistavad. Sa läksid ju sellele reisile mingi muu põhjusega, mitte selleks, et pidevalt peljata lennujaamu!

Foto: choice.com.au

Puuetega Inimeste kultuurifestival südasuvises Viljandis

Käesoleva aasta 3-4. juulil tähistas Vabariiklik Puuetega Inimeste Kultuurifestival Sakala keskuses oma 20. juubeliaastat.

TEKST: Marja-Liisa Pihlak, EPIKoja peaspetsialist

Pika ja järjekindla traditsiooniga festival tõi palavatel suvepäevadel Viljandisse erinevaid taidluskollektiive üle Eesti. Märkimisväärne on siinkohal, et Puuetega Inimeste Kultuurifestival on järjest 20 aastat toimunud just Viljandis.

Juubelihõngulise festivali avasõnad olid Urve Kimmelilt, kes on festivali korraldanud juba 18 aastat. Tsiteerides Urvet: „Iga Kultuurifestivalil osaleja on omanäoline, iga esineja väärib kiitust ja austust.“

Järgnes riigikogu liikme Helir-Valdor Seederi sõnavõtt, kes on ühtlasi olnud nii Viljandi linnaapea kui maavanem. Eesti Puuetega Inimeste Kojast esines tervituskõnega Kirke-Anneli Kuld.

Festivali kahel päeval esines kokku 23 kollektiivi.

Ära märgiti kõik esinejad ja auhinnafond jagati võrdselt osalejate vahel.

Fotomeenutusi kultuurifestivalist.
Fotod: Eri Pisarev

Foto: Anne Kaar

„Üks päev“ on rubriik, milles üks Eesti Puuetega Inimeste Koja töötaja või liikmesorganisatsiooni inimene paljastab lugejale, milline näeb välja tema üks (töö)päev.

Anneli Habicht on Eesti Puuetega Inimeste Koja värsketegevjuht, kes jagab lugejaga oma 12. juuni tegusat tööpäeva.

Valgete ööde aastaaeg on käes ja uni lahkub enne, kui äratus saabuda jõuab.

Kell on 6:15.

Lesin ja ringutan. Aju tõmbab end käima ja hakkab tänaseid töid pingerritta sättima. Nii. Voodist välja ja tegutsema. Unistele lastele tere hommikust. Abikaasa võib juba hommikueinet.

“ Olen suur tegemata tööde pingeridade koostaja, see aitab mul planeerida aega. Või vähemalt tekitab illusiooni

Kotta jõuan **8:15**.

Perenaine võib kohvi. Avan arvuti. Igapäevane e-kirjasaak on kohal – mitukümmend uut kirja ja mitmed eelmiste päevade omad veel ripakil. Olen mõelnud, et kui peaksin ainsa sõnaga kirjeldama oma tööd, siis see sõna oleks „suhtlemine“. Suhtlemine tegevmeeskonna liikmete, juhatuse, liikmesorganisatsioonidega, puuetega ja terviseprobleemidega inimeste

ning nende pereliikmetega, poliitikakujundajate ja -rakendajatega, koostööpartneritega siin ja piiri taga,

rahastajate ja meediaga, Toompuiestee maja rentnikega ja nii edasi, ja nii edasi.

Laual on eile koostatud tegemata tööde pingerida. Loodan, et õhtuks saab mitmele joone peale tõmmata (et uued asemele seada). Olen suur tegemata tööde pingeridade koostaja, see aitab mul planeerida aega. Või vähemalt tekitab illusiooni kontrolli all olevast olukorrast.

Olen tegevjuhi töös alles roheline. Õnneks on eelnevast kojas töötamise perioodist palju kasu, niisamuti on kasu varasematest juhtimiskogemustest erasektoris. Meie tiim on väike ja juhil tuleb teha kõike – ohtralt paberi- ja telefonitööd, läbirääkimist ja modereerimist, ettekandmist ja aruandeid. No ja seda kõike tehes tuleb juhil jälgida, et protsesside ja inimeste juhtimine – töö põhieesmärk – ei hajuks tagaplaanile.

Kell 8:40

Kirjadele vastamine jääb pooleli, siirdun koos kolleegi Meelisega läbirääkimistele. Laua taga on kuus konkurenti Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee uue mandaatperioodi kahele kohale. Läbirääkimised algavad, kulgevad ja lõpevad viisakalt, kuid pingeliselt. Kohtade jagamise kokkuleppeni ei jõuta. Siiski oleme saanud väljendada EPIKoja seisukohti ning võtta teadmiseks partnerite omad. Tunnetada jõujooni.

Kell 11:10

olen tagasi kojas. Järgmise kohtumiseni Sotsiaalministeeriumis jääb napp kaks tundi. Kavatsen sel ajal vastasta kirjadele ning vaadata veelkord üle ning kujundada seisukohad järgneva kohtumise eelmaaterjali – 32 lehekülge seaduseelnõud – suhtes. Süveneda paraku siiski väga ei õnnestu, sest kolleeg uurib järgmise nädala seminari detaile, mõned arved vaja kinnitada, kassast vaja teha väljamakseid ning kuulata ja nõustada kohaletulnud kodanikku, kel on tekkinud muresid kohalikust omavalitsusest sotsiaalteenuste taotlemisel.

Nii kulub tund. Sulgen otsustavalt toa ukse ja asun eelnõu kallale. Nüüd meilboks. Jõuan vastata puuetega naiste organisatsiooni e-kirjale projektipartneriks tuleku kohta. Pakun võrdõigusvoliniku büroole välja kohtumiseks aja, saades kohe kiire vastuse, et aeg ei sobi. Panen teele uue kirja uue ajaga. Kirjeldan sotsiaalkaitseministri nõunikule teemad, mida soovime peatsel kohtumisel ministriga arutada. Saadan uuele

rentnikule tutvumiseks rendilepingu. Saadan välja harvikaiguste ümarlaua korduskutse. Haaran võileiva ja klaasi vett. Saadan välja EPIKoja juhatuse e-koosoleku päevakorra ja hääletamist vajavad punktid.

Kell 13:00

Sotsiaalministeerium. EPIKoja töövõimereformi aktiivrühmale tutvustatakse mitmetunnisel kohtumisel reformi muudatuste mahukat eelnõud, samuti kohalike omavalitsuste sotsiaalteenuste standarditega seonduvat ning muudatusi erihoolekande teenuste osutamises. Meid on vähe, saame seetõttu lähedalt küsida. Nagu sageli sel puhul, pörkuvad kaks maailma – ametnike ja tegelike teenusekasutajate oma. Üksmeelt on raske saavutada, kuid üritatakse teist poolt mõista. Rahuldava vastuseta jääb põhiline küsimus – kuidas ikkagi kavatses riik tagada, et sotsiaalteenuseid osutatakse kohalikul tasandil tegelikule vajadusele vastavas määras?

Kohtumise vältel asun kohati rööprähkleja rolli – ettekandeid kuulates vastan samal ajal e-kirjadele. Tegelikult ei suuda ma sel viisil korralikult süveneda kummassegi tegevusse, kuid aeg-ajalt on ka see töömeetod möödapääsmatu.

Tööpäeva lõpp tähendab seekord ka tööädala lõppu. Võtan suuna sünnilinna Pärnusse, et külastada vana-maid ja tuua noorem võsu „suvevaheaja-pagendusest“ koju. Kaks tundi maanteel aitavad ümber lülituda puhkepäevadele. Et esmaspäeval taas vaadata otsa tegemata tööde pingereale. ●

“ Kohtumise vältel asun kohati rööprähkleja rolli – ettekandeid kuulates vastan samal ajal e-kirjadele. Tegelikult ei suuda ma sel viisil korralikult süveneda kummassegi tegevusse, kuid aeg-ajalt on ka see töömeetod möödapääsmatu.

Kus õpitakse hoolima?

Öeldakse, et vahetult pärast gümnaasiumi lõppu on inimesel kõige rohkem teadmisi erinevatest valdkondadest. Olles äsja 12. klassi selja taha jätnud, tunnen ometi, et on palju olulisi asju, mida kooliraamatud paraku ei õpeta. Või õpetavad, aga nõnda ridade vahele peidetult, et meil pole oskust seda üles korjata. Üks neist on märkamis- ja hoolimisoskus.

Miks me nii tihti vuhiseme elurongis, vaevumatagi aknast välja vaatama, et märgata abivajajaid või lihtsalt inimest enda kõrval, kes tunneb end üksinda?

Olen kuulnud toredaid aforisme sellest, kuidas kõige väärtuslikum siin elus on tasuta. Mina sellega päriselt ei nõustu. Hoolimiseks peame palju panustama. Näiteks oma aega.

See tundub olevat tänase maailma üks suurimaid väljakutseid. Nii palju on teha, aina rohkem peab jõudma. Aga mille nimel? Me ootame aega, mil kõik saab tehtud ja õnn sajab õuele. Siis leiame hetked, et minna vanaemale külla või helistada vanale sõbrale. Vargamäe Andrese ja ka iseenda näitel võime öelda, et töö ei lõpe kunagi, kuid vahel tuleb prioriteetidid ümber hinnata.

Sageli peatavad meid ka hirmud. Näiteks vestlesin hiljuti oma sõbraga puuetega inimeste abistamisest ning ta ütles, et pelgab rumalasse olukorda jääda, sest äkki inimene tegelikult ei tahagi abi ning solvub.

Teistmoodi hirm meenub mulle omast kogemusest. Kooliteel on tulnud ette olukordi, kus märkan kedagi tõrjutult üksinda seina ääres seismas ja nii mitte üks kord, vaid järjepidevalt. Süda ütleb küll, et võiks ju minna ja juttu teha, küsida, kuidas läheb. Aga kui ta hakkab liigselt klammerduma? Või kui me homme seisame seal seina ääres kahekesi? Tegelikult pole vaja teha muud, kui unustada need naeruväärsed vabandused ja astuda see otsustav esimene samm! Kõige rohkem õpimegi mugavustsoonist välja astudes.

Viimaks jõuan ikka vana tõdemuseni: kõik algab kodust. Just kõige lähedasemate heakskiit ja nendega veedetud hetked ehitavad meid inimestena üles ja aitavad väärtushinnanguil paika loksuda.

Paraku on liialt tihti isa Soomes ja ema väsinud ning lapsehoidjateks on televiisor või arvuti. Internetist võib küll leida kasulikku infot ning uute aplikatsioonide abil isegi lugema õppida, aga iialgi ei saa see asendada armastust ja tähelepanu. Nõnda mõtiskledes sündisid ka värsiread, mida tahan lõpetuseks jagada.

Maarja-Liis Mölder (20) on ajakirja Sinuga kolumnist, liikumispuudega noor, kelle arvamused võib lugeda ilust ja valust, mida noor näeb siis, kui ta ei jõua elu eest ära joosta. Maarja-Liis alustab sügisest 2015 õpinguid ajakirjanduse erialal Tallinna Ülikoolis.

PAHADEST POISTEST

Väikesed poisid karjuvad
kooli koridoris ja ropendavad raamatukogus
Kõige halvaga silma paista
vist ongi nende kohus
Täiskasvanud tormavad mööda
ja hüüavad kiiruse tuules:
"Kas sa ei tea, et teisi ei lööda,
saa ükskord ometi suureks!"
Õhtul väikene poiss ronib voodi,
kui keegi ei näe,
ta mõttesse jääb
ja tulutult uinuda proovib
Õhtuti voodis,
kui keegi ei näe
poiss väikene
südamest soovib,
saaks ükskord ometi suureks!
Saaks suureks
ja tahaks
siis teenida hulga raha
Saaks suureks,
ei ostakski autot ja maja,
vaid isale ostaksin aega,
et koos
võiks kala püüda
ja naerda
Kui rohkem raha kokku ei saa,
siis ostan tal' pileti
tagasisõiduks
sealt kaugelt, kaugelt maalt
Siis isa tuleb,
et öelda,
mil ükskord saan suureks,
miks teisi ei lööda

Ma ei taha enam mõelda: „Las keegi teine läheb ja teeb.“ Ma otsustan täna sellest kiirrongist maha astuda, minna esimese inimese juurde, kes istub üksi perroonil, ning kutsuda ta teed jooma!

Konverents

“Kasutajasõbralik keskkond kõigile!”

9. juunil toimus Tallinnas Kultuurikatlas Eesti Puuetega Inimeste Koja korraldatud rahvusvaheline konverents „Kasutajasõbralik keskkond kõigile!“, mille eesmärgiks oli juhtida tähelepanu ligipääsetavuse teemale, tehes seda laiemalt – läbi universaalse disaini mõiste. Konverents oli seotud Eesti Puuetega Inimeste Koja poolt 2014 kuni 2016 elluviidava Vabaühenduste Fondi samanimelise projektiga. Projekt keskendub informatsiooni levitamisele valdkonnas „disain kõigile ja universaalne disain“, kus olulisel kohal on nii tellija, disainer ja arhitekt kui ka vajalike koostööstuste

väljastajad. Tänapäevaks on selge, et kumbki osapool – kasutaja ega spetsialist – kõigile kasutatava keskkonna loomisega üksi hakkama ei saa. Konverentsil otsiti lahendusi, kuidas looja ja kasutaja vahelist vastuolu ületada, kuidas need kaks poolt üheskoos ja ühise eesmärgi ning parima tulemuse nimel tegutseda panna.

Vaata konverentsi meeleolusid!

Päeva modereeris Urmas Vaino.
Fotod: Helen Kask

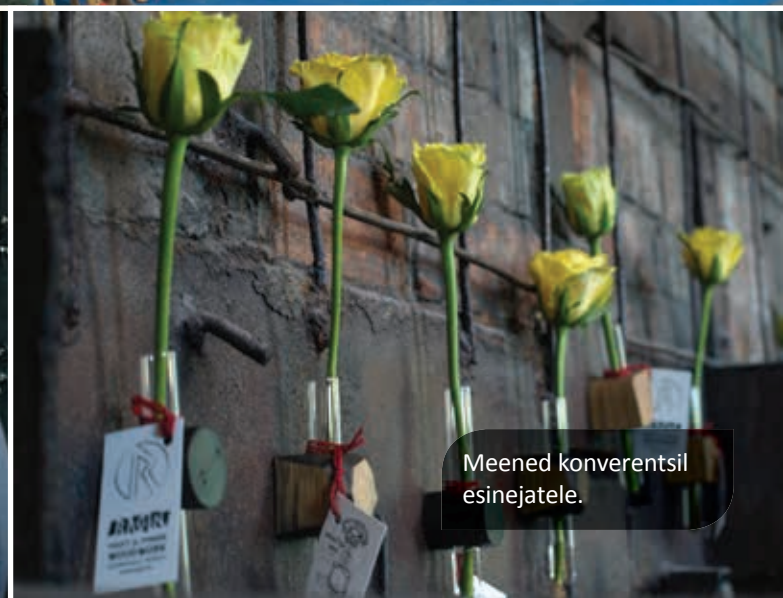
Arutelu: Leidlikud lahendused tagataskus!

Pimedate Ööde Filmifestivali PÖFF esindaja selgitamas festivali panust ligipääsetava kultuuri tagamisel.

Meened konverentsil esinejatele.

Elav arutelu jätkus õhtusel vastuvõtul.

Arutelu: Kuidas me oskame universaalse disainiga arvestada? Mõtteid jagab Raimo Saadi Sotsiaalministeeriumist.

Kultuurikatla fuajees oli võimalus tutvuda universaalse disainiga tegelevate asutuste ja organisatsioonide materjalide ja stendväljapanekutega.

Avasõnadega esines Riigikogu esimees Eiki Nestor.

Konverentsil osalevad neljajalgseid kuulajaid samuti huviga.

Konverentsi sisu anti edasi ka viipekeeles.